

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
ODSJEK SIGURNOSNE I MIROVNE STUDIJE

**REGIONALNA SARADNJA U BORBI PROTIV
ORGANIZOVANOG KRIMINALA NA PODRUČJU
JUGOISTOČNE EVROPE**
-magistarski rad-

Kandidatkinja:
Fežić Aldina
613/ II (SPS)

Mentor:
prof.dr. Smajić Mirza

Sarajevo, maj 2019

2019

Aldina Fejzić Regionalna saradnja u borbi protiv organizovanog kriminala na području Jugoistočne Evrope

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
ODSJEK SIGURNOSNE I MIROVNE STUDIJE

**REGIONALNA SARADNJA U BORBI PROTIV
ORGANIZOVANOG KRIMINALA NA PODRUČJU
JUGOISTOČNE EVROPE**
-magistarski rad-

Kandidatkinja:
Fežić Aldina
613/ II (SPS)

Mentor:
prof.dr. Smajić Mirza

Sarajevo, maj 2019

SADRŽAJ

UVOD.....	4
METODOLOŠKI PRISTUP RADU	
1. Problem istraživanja.....	6
2. Predmet istraživanja.....	7
3. Kategorijalno-pojmovni i terminološki sistem.....	8
4. Ciljevi istraživanja.....	11
5. Sistem hipoteza.....	12
6. Metode istraživanja.....	13
7. Vremensko i prostorno određenje istraživanja.....	14
1. ORGANIZOVANI KRIMINAL – TEORIJSKO ODREĐENJE	
1.1. Pojava organizovanog kriminala kroz historiju.....	15
1.2. Ekspanzija organizovanog kriminala.....	18
1.3. Oblici organizovanog kriminala.....	24
1.3.1. Narkomanija.....	27
1.3.2. Trgovina ljudima.....	30
1.3.3. Korupcija.....	32
1.3.4. Trgovina oružjem.....	33
1.3.5. Cyber kriminal.....	34
1.3.6. Pranje novca.....	36
2. REGIONALNA SARADNJA U BORBI PROTIV ORGANIZOVANOG KRIMINALA	
2.1. Saradnja država na području bivše Jugoslavije.....	39

2.2. Djela organizovanog kriminala.....	41
2.3. Uzroci nastanka organizovanog kriminala.....	48
2.4. Organizovani kriminal – prijetnja savremenoj civilizaciji.....	50

3. SPRIJEČAVANJE ORGANIZOVANOG KRIMINALA – MOGUĆNOSTI I OGRANIČENJA

3.1. Jačanje državnih institucija.....	52
3.2. Razvijanje svijesti o organizovanom kriminalu.....	55
3.3. Bilateralni i multilateralni ugovori država u regionu.....	57
3.4. Dokumenti Bosne i Hercegovine, Srbije, Crne Gore, Makedonije, Slovenije, Albanije, Kosova i Hrvatske.....	62

4. ORGANIZOVANI KRIMINAL NA PODRUČJU JUGOISTOČNE EVROPE

4.1. Organizovani kriminal na području država u regionu.....	68
4.2. Mjere država u regionu s ciljem spriječavanja organizovanog kriminala.....	84

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA.....	86
-----------------------------------	-----------

SKRAĆENICE.....	89
------------------------	-----------

LITERATURA.....	91
------------------------	-----------

UVOD

Organizovani kriminal¹ predstavlja jednu od vodećih tema koja zahtjeva detaljno istraživanje budući da je riječ o jednom od najvećih sigurnosnih izazova. Značaj ovog istraživanja jeste upravo ukazati na posljedice koje može da proizvede djelovanje kriminalnih organizacija. Naše istraživanje ide u prilog neophodnoj saradnji u borbi protiv kriminalnih aktivnosti, tačnije organizovanog kriminala s akcentom na ograničenjima i izazovima kao ključnim temeljima izgradnje novog i važnog sistema za očuvanje mira. “Organizovani kriminal postoji onda kada su nositelji kriminalnih radnji i aktivnosti penetrirani u vitalne, institucionalne strukture društva i države, odnosno onda kada postoji funkcionalna i djelatna veza i sprega nosilaca vlasti i nosilaca kriminalnih radnji”(Abazović, 2012:56).

Da bismo što bolje razumjeli tematiku, neophodno je da definiramo samu regionalnu saradnju. Regionalna saradnja podrazumijeva niz aktivnosti usmjerenih u skupljanju informacija o kriminalnim radnjama pojedinaca ili grupa usmjerenih protiv pojedinaca, grupa ili države s ciljem ostvarivanja ekonomske dobiti. Ovo je jedna od opštih definicija koja obuhvata sve one glavne elemente, a to su: skupljanje informacija, postojanje radnje pojedinaca ili grupa s ciljem ostvarivanja ekonomske dobiti.

Prema Konvenciji UN-a za borbu protiv transnacionalnog organiziranog kriminala 11 koja je donesena u Palermu 2000. godine, transnacionalni organizirani kriminal podrazumijeva krivično djelo učinjeno u više država ili proizvodi i izaziva bitne posljedice u više država, odnosno obuhvata “kriminalne grupe koje imaju vođstvo u jednoj državi, ali zbog obima kriminalnih aktivnosti djeluje i u drugim državama“ (Dobošvek, 2006:44).

¹ **Organizovani kriminal** predstavlja pojavu koju je Dobošvek definisao kao društveno-negativnu pojavu, odnosno patološku pojavu u društvu (Dobošvek, 2016:70).

Ključni problem kod pojave i razvijanja organizovanog kriminala predstavlja i činjenica da organizovani kriminal nema jedinstvenu definiciju koja bi pojedina djela okarakterisala kao djela organizovanog kriminala i to predstavlja jedan od razloga zbog kojeg dolazi do brzog širenja ovakvih krivičnih aktivnosti.

Kada govorimo o regionalnoj saradnji govorimo o saradnji između države Bosne i Hercegovine sa drugim državama², te njihovoj zajedničkoj borbi i udruživanju snaga u borbi protiv svih vrsta nelegalnih aktivnosti, ali prije svega organizovanog kriminala koji se smatra jednim od najtežih oblika. “U životu, u kojem je borba za postanak i raznoliki vidovi konkurencije osnovno društveno obilježje mnogi su vidovi ugrožavanja” (Termiz, 2014:28).

Jedan od vodećih načina ugrožavanja ljudskog društva jeste upravo udruživanje s ciljem ostvarivanja ekonomske dobiti, boljem plasiranju na svjetsko tržište, nadmetanje u proizvodnji oružja za masovno uništenje i sl. Sve ovo predstavlja jedan od ključnih problema za opstanak društvene zajednice budući da se njeno postojanje ogleda kroz samu korist koju organizacija ostvaruje od iste. Cilj ovog istraživanja je ukazati na probleme koje sa sobom nosi pojam organizovanog kriminala i postaviti ga u centar istraživanja jer je neophodno raditi na njegovom uništavanju.

Organizovani kriminal možemo definisati kao heterogenu, složenu pojavu koja vrlo lahko dolazi do svog plijena te samim tim upravlja jednim čitavim nizom koji svojim postojanjem budi nesigurnost u svim stanovnicima, ne samo država u regionu već i u svim državama svijeta.

² Pod **drugim državama** podrazumijevamo države u regionu, a to su: Srbija, Crna Gora, Makedonija, Albanija, Kosovo, Hrvatska. Neophodnost ove saradnje se ogleda kroz čitav lanac organizacija s ciljem spriječavanja širenja zločina organizovanog kriminala.

Ono po čemu je specifičan sam pojam organizovani kriminal jeste upravo činjenica da je isti najviše zastupljen u državama u tranziciji³, odnosno u državama koje teže ekspanziji cjelokupnog sistema koji je neophodan za postojanje iste.

Ukoliko je stablo staro i ne daje nikakve plodove da bi se došlo do plodova potrebno je stablo uništiti i zasaditi drugo. Isto tako je i sa kriminalnim organizacijama. Neophodno je otkriti i uništiti sami korijen (glavnu kariku), a zatim postepeno uništavati i grane organizacije.

³ Na početku devedesetih godina sve su evropske zemlje u **tranziciji** prolazile kroz tešku tranzicijsku krizu. Ta se kriza manifestirala padom proizvodnje, potrošnje, zaposlenosti, proizvodnosti i standarda življenja u cjelini. Zbog svega toga su se već na samom početku tranzicije pojavili nesporazumi između ekonomista zemalja u tranziciji i ekonomista razvijenih zemalja Zapadne Evrope i SAD koji su se bavili problemima tranzicije. Ekonomisti iz razvijenih zemalja tržišne privrede dobro su poznavali teoriju i praksu tih zemalja, ali relativno malo situaciju u zemljama u tranziciji. (Veselica, Vojnić, 200:830-831)

METODOLOŠKI PRISTUP RADU

1. Problem istraživanja

Da bismo definisali i objasnili predmet istraživanja neophodno je da prvo definišemo sam problem. Problem ovog istraživanja predstavlja organizovani kriminal kao fenomen novijeg datuma. Sve veća pojava organizovanog kriminala na svjetskoj sceni predstavlja problem za normalno funkcionisanje društva. Nažalost, organizovani kriminal je usko povezan sa terorizmom⁴ i separatističkim pokretima⁵ u državi, te ukoliko bi organizacije za ispunjavanje ličnih interesa koristili oružje za masovno uništenje⁶, posljedice bi bile razarajuće za društvo. Kroz historiju je bilo govora o nekim oblicima organizovanog kriminala, međutim on nije sekuritiziran⁷ kao što je to situacija danas u XXI stoljeću budući da ratovi među državama više ne predstavljaju ključni problem zahvaljujući globalizaciji i promjeni pogleda na državu kao cjelinu.

⁴ Ne postoji jedinstvena definicija koja bi objasnila **terorizam** kao pojavu novijeg doba čije dublje istraživanje je neminovno kako bi se otkrili temeljni uzroci koji dovode do istog. Ono što je sigurno jeste to da je terorizam – nasilje. U literaturi se često terorizam predstavlja sinonim za nasilje, jer se ova pojava najčešće i manifestuje kroz različite oblike nasilja koje mogu imati višestruke posljedice za stanovništvo. Terorizam danas predstavlja veliku prijetnju nacionalnoj i međunarodnoj sigurnosti više nego ikada u dosadašnjoj historiji. Razlog je upravo raspoloživost tehnologije, komunikacija i savremenog oružja (Korajlić,2012-773).

⁵ **Separatizam** se najčešće vezuje uz ideologiju nacionalizma, odnosno nastojanje da se stvori nacionalna država otcjepljenjem nekog područja iz višenacionalne države ili njegovim pripajanjem matičnoj državi.

⁶ **Oružje za masovno uništenje** je ono oružje koje uništava gradove i izaziva velike ljudske gubitke. Prisutna su kroz cijelu historiju ljudske civilizacije. Najbolji su primjer upotrebe civilizacijskih tehnoloških dostignuća u štetne svrhe i protiv ljudske civilizacije. Njihova je upotreba zabranjena nizom međunarodnih konvencija i deklaracija koje nisu umanjile prijetnje i rizike.

⁷ **Sekuritiziran** – davanje sigurnosnog značaja nekom pitanju, pojavi, problemu. Kopenhaška škola tvrdi kako pitanje može biti sekuritizirano – označeno kao sigurnosni problem i pomaknuto iz politiziranog u sekuritizirani dio spektra – postupkom sekuritizacije (Emmers, 2018:133).

2. Predmet istraživanja

Na osnovu već navedenog, dolazimo do predmeta istraživanja koji predstavlja sve aktivnosti koje se sprovode u cilju zaštite regionalne oblasti u borbi protiv organizovanog kriminala. Organizovani kriminal predstavlja krivično djelo koje je definisano krivičnim zakonom nadležnih država, te je shodno tome neophodno utvrditi koji su propusti napravljeni u preventivnim mjerama, te je došlo do postojanja ovakve organizacije.

Postavlja se pitanje koji su to načini da se suzbije odnosno spriječi organizovani kriminal kroz djela nadležnih organa. Veoma bitno je ukazati i koje su to mogućnosti za preventivne mjere i sve one radnje koje se sprovode u cilju zaštite regionalne oblasti u borbi protiv organizovanog kriminala. Dakle, predmet istraživanja je organizovani kriminal na području regiona.

Uslovi koji se mogu mijenjati, ali koji su uvijek okvir i osnova svake društvene zajednice, u ovom istraživanju predstavljaju pojavu organizovanog kriminala i predstavljaju pojavu država (Bosne i Hercegovine, Srbije, Crne Gore, Makedonije, Albanije, Kosova i Hrvatske), te njihova neophodna saradnja. Teoretičari tvrde kako je upravo demokratija⁸ omogućila veću slobodu naroda i time omogućila i pojavu kriminalnih grupa koje uništavaju sistem. Međutim to je ipak nepoznanica koja sigurno neće biti razjašnjena u skorije vrijeme.

Subjekti u ovom istraživanju su prvenstveno države, budući da je potrebno postojanje država, nosilaca suvereniteta kako bi moglo doći do saradnje na naddržavnom nivou, a zatim tu su i nevladine organizacije, druge organizacije koje se tiču istraživanja fenomena organizovanog kriminala, pa sve do pojedinca.

⁸ „Od tri postojeća oblika vladavine, za koje tvrdim da su i najbolji, to su vlada cijelog naroda ili demokratija, pa vladavina najboljih, ili oligarhija i vladavina jednog ili monarhija...“. Ovaj opis tri moguća oblika vlasti je dao Herodot (Krešić i Vujičić 1977:13).

Interesi i ciljevi koji imaju subjekti su jednaki za sve članice regiona, a to je zaštita svojih građana od različitih oblika ugrožavanja koji su specifično obilježeni pod pojmom “organizovani kriminal”.

Aktivnosti koje države vrše jesu potpisivanje bilateralnih sporazuma⁹ u cilju zajedničke borbe protiv ovog oblika ugrožavanja stanovništva, budući da je organizovani kriminal djelo koje ne zna za državne granice te tako vrlo jednostavno prelijeva svoju moć i na druge države i regije.

Metodi i sredstava ogledaju se kroz krivične zakone država koje se nalaze na prostoru regiona. Organizovani kriminal predstavlja jednu specifičnu pojavu, koja ima negativan kontekst i neophodno je da bude krivično-sankcionisana.

Efekti koji se postižu jesu smanjenje pojave organizovanog kriminala i organizovanog udruživanja s ciljem ostvarivanja neke dobiti (materijalne, položaja u društvu i sl.). Cilj ovog istraživanja jeste preventivno djelovati kako bi se spriječilo nastajanje ovakvih organizacija.

3. Kategorijalno-pojmovni i terminološki sistem

Regionalna organizacija

“Razvoj regionalnih organizacija seže od Drugog svjetskog rata i dio je opšteg obrasca razvoja međunarodnih institucija. Možemo identifikovati tri vrste ranih regionalnih institucija: prvo, višenamjenske institucije kao što su Organizacija američkih država ili Organizacija afričkog jedinstva, drugo, one koje su načelno usredsređene na ekonomiju, kao što je Evropska

⁹ **Bilateralni sporazumi** - međunarodni sporazumi sklopljeni između dviju strana. Ugovorne strane su u pravilu države, a ne međunarodne organizacije, jer međunarodne organizacije iako čine jednu ugovornu stranu, predstavljaju interese i mogu stvarati obveze za više država njihovih članova. (<http://www.poslovni.hr/leksikon/bilateralni-sporazumi-247> 18.5.2018.)

komisija i treće, bezbjednosni savezi kao što su NATO¹⁰, SEATO¹¹ i CENTO¹²”(Collins, 2010:107). Koliki je značaj regionalnih organizacija najbolje govori činjenica da je pojava ovakvih organizacija zabilježena još od perioda Drugog svjetskog rata.

Organizovani kriminal

“Organizovani kriminal kao društveno - negativna pojava devijantnog ponašanja odnosno kao patološka pojava u društvu predstavlja najkontroverzniji i najmanje objašnjen termin u savremenim humanističkim naukama, prije svega u kriminologiji, što je rezultiralo nepostojanjem općeprihvaćene i univerzalne definicije”(Dobošvek, 2006:70). Ne postoji adekvatna i univerzalna definicija organizovanog kriminala. Jedan od razloga za to je upravo i činjenica da je riječ o fenomenu novog vremena i da njegova pojava nije puno izučavana i istraživana.

Trgovina oružjem

“Trgovina oružjem je usko povezana sa pitanjima mira i bezbjednosti, pravde i nepravde, razvojem i nerazvijenošću” (Hartung, 2012:58). Trgovina oružjem predstavlja prijenos oružja bez ovlaštenja, ilegalno od jednog do drugog mjesta. Prodaja oružja može da podstakne regionalne i lokalne sukobe ili pomogne stvaranju ravnoteže moći koja će spriječiti sukob. Razlozi za trgovinu oružjem prostiru se od geopolitičkih (cementiranje odnosa s ključnim strateškim saveznicima) do geoeonomskih (osiguranje suštinskih poslova s oružjem koji služe subvencionisanju osnova odbrambene industrije zemalja, a koje izvoze oružje).

¹⁰ **NATO** predstavlja najsnažniju i u historiji civilizacije, najdrugotrajniju organizaciju kolektivne sigurnosti.(Beridan, 2008:172). Ciljevi i principi NATO-a postavljeni su u Preambuli Ugovora: osigurati svoju sigurnost, slobodu, zajedničko nasljeđe i civilizaciju, zasnovane na demokratiji, individualnoj slobodi i poštivanju prava, udružiti napore članica kako bi se osigurali mir i sigurnost, pomagati stabilnosti sistema i blagostanja na području Sjevernog Atlantika (Vukadinović, 2007:57).

¹¹ **SEATO** je organizacija saveza Jugoistočne Azije. Predstavlja politički-vojni savez u periodu od 1954.-1977.

¹² **CENTO** (akr. od engl. Central Treaty Organization), vojno-polit. savez Irana, Pakistana, Turske i Velike Britanije 1959–79 (sa sjedištem u Ankari). Nastao je reorganizacijom Bagdadskog pakta (osnovan 1955.) nakon što je iz njega 1959. istupio Irak. Uz pomoć SAD-a trebao je onemogućiti djelovanje ljevičarske i kurdske gerile te spriječiti širenje sovjetskog utjecaja. Rasformiran je nakon revolucije u Iranu. (<https://www.hrleksikon.info/definicija/cento.html> 18.5.2018).

Trgovina ljudima

Trgovina ljudima podrazumijeva vrbovanje i prebacivanje, sa ili bez upotrebe sile, pružanje utočišta i prihvata osoba najčešće uz prijetnje i ucjene, te zloupotrebe ovlasti u svrhu robovanja i iskorištavanja. Ovaj se fenomen širi zapanjujućom brzinom, jer globalizacija¹³ i moderna tehnologija pogoduju njegovom razvoju. “Većina žrtava potiče iz država koje prolaze kroz političku i ekonomsku tranziciju, kao i iz država koje se suočavaju sa poslijeratnom rekonstrukcijom”(Korajlić, 2012:753).

Korupcija

Korupcija u pravnom smislu predstavlja djelo zloupotrebe povjerenja ili dužnosti koja se obnaša u upravi, sudskoj vlasti, gospodarstvu, politici, školstvu, kulturi i umjetnosti te u negospodarskim subjektima ili organizacijama radi stjecanja materijalne ili nematerijalne koristi na koju nema pravnu osnovu. Korupcija označava potplaćivanje.

¹³ **Globalizacija** bi podrazumijevala socijalni proces koji teži sveobuhvatnosti i jedinstvenosti svijeta (Turek, 1999:36). Kad se govori o globalizmu, tu je još i proširena teorija koja globalizam tumači argumentima suvremene mikroelektronske revolucije (Rodin, 1999:83).

4. Ciljevi istraživanja

S obzirom da je sigurnost¹⁴ društveni proces u vremenu i prostoru i da su te aktivnosti, odnosno djelatnosti društvene, u okviru teme potrebno je govoriti koji su to društveni ciljevi istraživanja.

Svako istraživanje je neophodno kako bi se postigli određeni ciljevi. Svrha ovog istraživanja jeste obrazložiti sve načine i metode koji se sprovode s ciljem prevazilaženja samopomoći kao glavne u borbi protiv organizovanog kriminala. Akcenat je dakle na promjeni svijesti kada je u pitanju ovaj problem. "Organizirane kriminalne skupine vrše svoje kriminalne aktivnosti u više zemalja, te zbog toga predstavljaju prijetnju nacionalnoj, regionalnoj, međunarodnoj i globalnoj sigurnosti". (Smajić, 2014:38)

Društveni ciljevi istraživanja predstavljaju oblik istraživanja koji je koristan u praksi, odnosno teži reguliranju i balansiranju teorije i prakse u stvarnosti. Ono što predstavlja cilj društvenog istraživanja jeste: uspostavljanje boljih međudržavnih i regionalnih odnosa, bolju saradnju u svim oblastima (ne samo kada je u pitanju organizovani kriminal), bolju kontrolu prelaska državnih granica, međusobnu pomoć u vidu donacija, razvijanje kvalitetnijih dijaloga koji će pomoći u rješavanju raznih problema i sl.

Bitno spomenuti jeste da je cilj ovog istraživanja i otkrivanje i sankcionisanje počinilaca ovakvih krivičnih djela. U ovom slučaju ugrozitelji su svi pojedinci koji se udružuju s ciljem sticanja ekonomske koristi i nanošenju štete ostalim društvenim strukturama. Sredstva koja mogu biti primjenjena su od konvencionalnog naoružanja pa sve do upotrebe nekonvencionalnog naoružanja (hemijskog, biološkog, radiološkog te nuklearnog).

¹⁴ **Sigurnost** je termin koji je u širokoj upotrebi u jezicima naroda Bosne i Hercegovine. Termin sigurnost kao oznaka pojma u nauci i tehnici, u ovoj prilici u društvenim naukama ima preciznije značenje. To značenje je ekvivalentno onome koje je sadržano u starolatinskom izrazu *securus* (bezbrižan, pouzdan, siguran...). Termin sigurnost u srpskome jeziku nerjetko koristi izraz bezbjednost (Beridan, 2008:22).

5. Sistem hipoteza

Generalna hipoteza: Borba protiv organizovanog kriminala na području Jugoistočne Evrope determinisana je stepenom regionalne saradnje i funkcionalnošću sistema sigurnosti na nacionalnim nivoima.

Posebne hipoteze:

- Organizovani kriminal narušava glavne temeljne vrijednosti (društvene, ekonomske, političke i ljudske).
- Organizovani kriminal predstavlja savremenu prijetnju koja ne zna za državne granice u odnosu na tradicionalne prijetnje (međudržavnog ili unutardržavnog rata).
- Organizovani kriminal je najrasprostranjeniji u tranzicijskim zemljama.

6. Metode istraživanja

Istraživanje je empirijsko zasnovano na relevantnim činjenicama koje se tiču organizovanog kriminala. Ovo istraživanje daje aktuelan društveni značaj i značenje, budući da su posljedice istog vidljive na svjetskoj sceni.

Riječ je i o akciono-operativnom istraživanju koje je određeno zakonom. Akciono-operativno istraživanje je istraživanje koje obuhvata djelo kršenja zakona, a konkretizovano kroz odredbe, norme o kaznama. Organizovani kriminal predstavlja krivično djelo u svim zemljama regiona, ne samo u državi Bosni i Hercegovini, te zbog toga podliježe sankcijama krivičnog zakona određene države.

Kao što je već navedeno riječ je o pojavi novijeg datuma koju je neophodno dodatno istraživati i čije objašnjenje je navedeno kroz radove mnogih drugih istraživača, ali budući da se

njeno djelovanje iskazuje tek u XX i XXI stoljeću mada su neki oblici organizovanog kriminala bili zastupljeni i prije, ovaj fenomen je ipak nedovoljno istražen.

Opštenaučna metoda koja je korištena u izradi ovog istraživanja jeste statistička metoda. Ova metoda najbolje prikazuje uvid u registar kriminalnih organizacija na području regiona, te na podatke o kolikom broju kriminalnih organizacija je riječ, te koje su posljedice proizvedene od strane istog. U sklopu metode pribavljanja podataka prilikom izrade rada koristili smo metodu ispitivanja.

7. Vremenski plan istraživanja

Period koji je specifičan za naglu pojavu organizovanog kriminala predstavlja period XX i XXI stoljeća. Javna sigurnost je zadužena za poslove koji se tiču spriječavanja izvršavanja djela kriminalnih organizacija, te ukoliko do istih i dođe neophodno je blagovremeno procesuirati odgovorne za počinjena krivična djela.

U XX stoljeću je specifična pojava novog organizovanja vlasti i pojava vladavine naroda, odnosno demokratije i s tim u vezi je i zanimljiva poveznica između demokratije i organizovanog kriminala.

Prostorno određenje predmeta istraživanja je definisano u samom naslovu teme. Dakle, istraživanje obuhvata prostor Srbije, Crne Gore, Makedonije, Albanije, Hrvatske, Kosova i BiH.

Navedene države koje su obuhvaćene ovim istraživanjem svoju borbu protiv organizovanog kriminala vrše potpisivanjem bilateralnih odnosno multilateralnih ugovora, te definišu dokumentima i svojim krivičnim zakonima¹⁵.

¹⁵ **Krivičnim zakonom** se uređuje opći dio kaznenog zakonodavstva ne samo u Bosni i Hercegovini nego i u drugim državama. Kaznena djela i kaznenopravne sankcije propisuju se samo za ona ponašanja kojima se tako

1. ORGANIZOVANI KRIMINAL – TEORIJSKO ODREĐENJE

1.1. Pojava organizovanog kriminala kroz historiju

“Organizovani kriminal ugrožava same temelje demokratske vlasti, jer mu je cilj uspostavljanje protivvlasti kao suprotnost civilnom društvu i demokratskoj pravnoj državi” (Pavišić, Veić, 1998:239). Specifičnost ovih kriminalnih organizacija jeste što su većinom politički motivisane jednako kao i terorističke organizacije, te je zbog toga značaj ovog istraživanja nemjerljiv shodno posljedicama koje proizvodi.

Gledano kroz historiju definicija organizovanog kriminala se mijenjala, ali ono što je sigurno jeste da je suština ostala ista, a to je da je riječ o aktivnosti kriminalnih grupa, odnosno organizacija čiji je cilj protivzakonito obavljanje poslova (krivičnih djela radi sticanja profita ili prevlasti u određenim oblastima društvenog života).

Izraz organizovani kriminal prvi put se pominje u Engleskoj početkom XVIII stoljeća, kada je djelatnost jedne bande kradljivaca nazvana upravo tim imenom. Pojava organizovanog kriminala uočava se na tlu Evrope, najpre u Italiji krajem XIX vijeka, u organizacionim oblicima mafije¹⁶.

ugrožavaju ili povrjeđuju osobne slobode i prava čovjeka, te druga prava i vrijednosti. Propisivanje kaznenih djela i mjere kaznenopravnih sankcija zasniva se na nužnosti primjene kaznenopravne prisile i njezinoj razmjernosti jačini opasnosti za osobne slobode i prava čovjeka, te druge temeljne vrijednosti.(Bubalović, 2003:7).

¹⁶ O značenju pojma **mafija** postoji više definicija. U enciklopediji navodi se da je mafija prvo bio naziv za tajno razbojničko udruženje na ostrvu Siciliji 1860. godine da bi kasnije ovaj termin korišten za označavanje svake opasne, kriminalno organizovane grupe. Međutim, u etimološkom riječniku italijanskog jezika navodi se da je ova riječ nastala ranih šezdesetih godina XIX stoljeća i da je označavala nešto šarmantno, drago. (Bošković, Skakavac, 2009:41).

Početakom XX stoljeća mafija je proširila svoju djelatnost i u SAD, kao tajna organizacija kriminalaca, formirana među italijanskim imigrantima, prvobitno za ilegalnu proizvodnju i trgovinu alkoholom, a zatim za kontrolu reketa, kao i za poslove ilegalne trgovine narkotika, organizovanje trgovine i prostitucije.

Tip modela	Sredina	Grupa	Procesi	Utjecaji
Nacionalni	Historijska ili kulturna osnova	Porodica ili hijerarhija	Tajnovitost/povezanost. Veza sa pobunjenicima	Lokalna korupcija/uticaj. Plašljiva zajednica.
Transnacionalni	Politički i ekonomski nestabilna	Vertikalna integracija	Legitimna pozadina	Stabilno snabdjevanje nedozvoljenom robom. Visok nivo korupcije.
Transnacionalni	Bilo koja	Fleksibilna. Mala veličina.	Nasilan. Oportunistički. Preduzimač rizika	Nestabilno snabdjevanje raznom nedozvoljenom robom. Eksploatacija mladih lokalnih prestupnika.
Preduzetnički/translacionalni	Razvijeni regioni	Individualno ili u paru.	Rad kroz legitimna preduzeća	Provizija nedozvoljenih usluga, npr. pranje novca, prijevarena, kriminalne mreže.

Tabela 1. Podjela organizovanog kriminala

(Izvor: Steve Morison, Prilaženje organizovanom kriminalu: Gde smo sada i šta radimo, 2003:51)

U strukturi savremenog kriminaliteta sve više mjesta zauzimaju krivična djela organizovanog kriminala, koji ima transnacionalni karakter. Zbog teških posljedica u vidu ekonomskih i političkih efekata, ova pojava predstavlja međunarodni problem. Zbog toga je

međunarodna zajednica izuzetno zainteresovana da se svi oblici organizovanog kriminala spriječe i suzbiju na globalnom planu¹⁷.

Kriminalne organizacije mogu se dijeliti prema raznim kriterijumima: prema tradiciji i dužini trajanja (jedne imaju dužu tradiciju, a druge su nove, prema karakteru porijekla, dok jedne vode porijeklo iz ratova i drugih društvenih potresa), a druge su nastale iz razloga samoodbrane. Treće su zapravo imale u početku politički karakter i slično, prema pravcu napada i karakteru prijestupa prilikom vršenja krivičnih djela, dok se jedne međusobno obračunavaju oko sfera svoje aktivnosti, druge su usmjerene na društvene institucije, grupe i pojedince, treće primjenjuju sva sredstva i oblike nasilja u svojoj kriminalnoj praksi itd.

Kriminalne organizacije kao oblik nelegalnih i krivičnih aktivnosti, mogu se dijeliti i prema stepenu organizovanosti i interpretacije unutar grupa, počevši od neformalnih grupa, stvaranih na bazi dogovora i međusobne pomoći za vršenje krivičnih djela, pa do formalno organizovanih grupa, zločinačkih podzemnih organizacija, koje mogu biti različite po stepenu i čvrstini svoje organizovanosti.

Kako se vrijeme mijenjalo i dolazilo do razvoja društva u kojem je pojedinac bio stavljen u prvi plan dolazi i do promjene u prioritetima cjelokupnog društvenog sistema. Isti taj pojedinac nastoji da ostvari što veću ekonomsku dobit (koju ćemo definisati u narednom poglavlju), te nastoji ostvariti društvenu, socijalnu, političku superiornost u odnosu na druge pojedince, što ga

¹⁷ O tome najbolje govori **konvencija UN-a protiv transnacionalnog organizovanog kriminala** usvojena u novembru 2000. godine i predstavlja bazični instrument u borbi protiv ovog svjetskog sigurnosnog izazova. Uz Konvenciju su usvojena i tri protokola koja regulišu transnacionalni organizovani kriminal u pojedinim oblastima: „Protokol o spriječavanju, suzbijanju i kažnjavanju trgovine ljudskim bićima, naročito ženama i djecom”, „Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i vazduhom” i „Protokol protiv nezakonite proizvodnje i trgovine vatrenim oružjem, njegovim djelovima i municijom”. Ova konvencija usvojena je Rezolucijom Generalne skupštine UN. (https://www.paragraf.rs/propisi_download/zakon_o_potvrđivanju_konvencije_ujedinjenih_nacija_protiv_transnacionalnog_organizovanog.pdf 21.5.2018.)

nerijetko dovodi u situaciju u kojoj zloupotrebljava svoj položaj u društvu te zadire u korijene organizovanog kriminala.

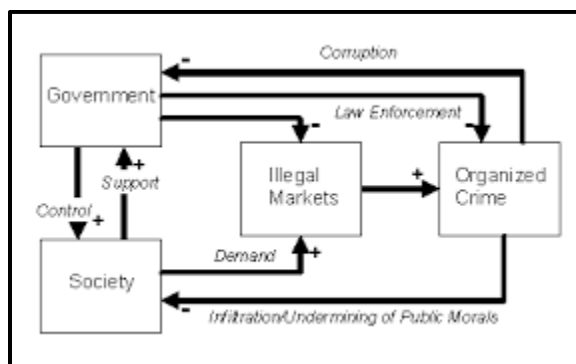
Ono što je naš glavni cilj tokom ovog istraživanja jeste stvoriti jasniju sliku o djelima organizovanog kriminala, o uzrocima koji dovode do istog, o metodama koje se koriste u suzbijanju kriminalnih djelatnosti, te o načinu iskorijenjivanja iste.

Nažalost, moj mentor i ja slažemo se da je organizovani kriminal pojava koju moramo posmatrati u vezi sa nosiocima državnih i javnih funkcija (detaljnije u poglavlju: Jačanje državnih institucija), te kao takva često ostaje neprimjećena i teško je moguće otkriti i iskorijeniti. Upravo zbog toga je organizovani kriminal specifičan i težak kriminalni zločin koji zahtjeva razvijanje svijesti kod društva o posljedicama koje sa sobom nosi.

1.2. Ekspanzija organizovanog kriminala

“Za razliku od nekadašnjeg organizovanog kriminala, čiji je primarni motiv bio sticanje profita, današnji kriminalci imaju i druge aspiracije. Finansijska moć i pozicije u političkom, privrednom i lokalnom sektoru koriste se za vaninstitucionalne, vanpravne, neetičke i druge uticaje na državu, odnosno za uzimanje položaja u društvu koji se ne mogu steći učestvovanjem u regularnim demokratskim procesima. Nova negativna energija organizovanog kriminala ugrožava sigurnost mnogih zemalja, pa i međunarodne zajednice” (Đukić, 2012:71).

“Organizovani kriminal predstavlja sve ozbiljniju pretnju pravnoj državi, demokratiji, vladavini prava, međunarodnom miru i stabilnosti. Kod sve većeg broja zemalja raste politički prioritet rješavanja ovog problema. Iako se, prema nekim shvatanjima, tome mora pristupiti primarno ili isključivo sa aspekta nacionalne sigurnosti i zaštite nacionalnih interesa, nipošto se ne smiju zanemariti interesi i vrijednosti ljudske i međunarodne sigurnosti” (Piccarelli, 2008:462-464).

Slika 1. Kresejev model organizovanog kriminala¹⁸

(Izvor: <http://www.organized-crime.de/modelsofoc.htm> 19.5.2018.)

Stanimir Đukić u vojnom časopisu govori o “posljedicama nacionalnog kriminaliteta po nacionalnu sigurnost” i navodi da se negativni efekti organizovanog kriminala manifestuju kroz najmanje tri dimenzije državnog i društvenog života i to: ljudsku, ekonomsku i sigurnosnu.

“Ljudska dimenzija vezana je za kršenje ljudskih prava mnogih direktnih i indirektnih žrtava organizovanog kriminala. Problem je tim veći što mnoge države još uvek nisu koncipirale posebne strategije za prevenciju i suzbijanje organizovanog kriminala¹⁹, odnosno za zaštitu ljudskih prava potencijalnih i aktuelnih žrtava, što najčešće uslovljava njihovu primarnu,

¹⁸ Analizom **Kresejevog modela organizovanog kriminala** definisana su tri osnovna elementa: vlada, društvo i ilegalno tržište. Shodno tome, dolazimo do zaključka da organizovani kriminal putem korupcije djeluje na vlast, dok u uzajamnoj vezi država kontroliše društvo, a društvo ujedno podržava državne strukture. Međutim, ukoliko ne postoji adekvatan zakonski mehanizam koji definiše ilegalno tržište i organizovani kriminal, omogućuje ostvarivanje dobiti od ilegalnog tržišta, a istovremeno, organizovani kriminal se raznim vrstama prijetnji infiltrira u društvo i indirektno utiče na državne strukture (Korajlić, 2012:701).

¹⁹ „Organizovani kriminal je nerijetko oslonac i logistika djelovanja domaćim i stranim obavještajnim službama u obavljanju obavještajnih zadataka i izvjesnih „prljavih” poslova”(Đukić, 2016:94).

sekundarnu i tercijalnu viktimizaciju²⁰. Ekonomska dimenzija odnosi se na efekte organizovanog kriminala koji dodatno produbljuju nepovoljne činioce ekonomske tranzicije koji su uzrok i uslov njegovog nastanka. O efektima ekonomske štete pojedinca, društva, države i međunarodne zajednice nije neophodno polemizati”²¹.

Sigurnosna dimenzija po Đukiću, tiče se ugrožavanja nacionalne sigurnosti usporavanjem procesa demokratizacije tzv. „tranzicijskih društava”, podrivanjem demokratskih institucija i vladavine prava, kao i stvaranjem brojnih socio-ekonomskih problema.

Nedžad Korajlić, analizom radova: Dobovšeka, Dvoršeka, Sačića, Boškovića, Ignjatovića, Abadinskog, Pfeiffera, Mohna, Kocha, Lupsha, Wilhems, Meška, Petrovića dolazi do zaključka da organizirani kriminal se od običnog kriminala razlikuje po sljedećim karakteristikama:

1. porast recidivizma
2. porast profesionalizma
3. specijalizacija delikvenata
4. zloupotreba tehničkih dostignuća
5. pojava novih krivičnih djela
6. tajnost organizovanja i djelovanja
7. internacionalizacija
8. oslabljena efikasnost organa krivičnog gonjenja i suda
9. porast materijalnih troškova neophodnih za suzbijanje organizovanog kriminala
10. težnja za sticanjem političke moći
11. trajna povezanost većeg broja osoba
12. plansko provođenje akcija na temelju podjele rada

²⁰ **Viktimizacija** predstavlja oblik diskriminacije u kojem određene osobe postaju žrtve zbog nekog ljudskog djelovanja.

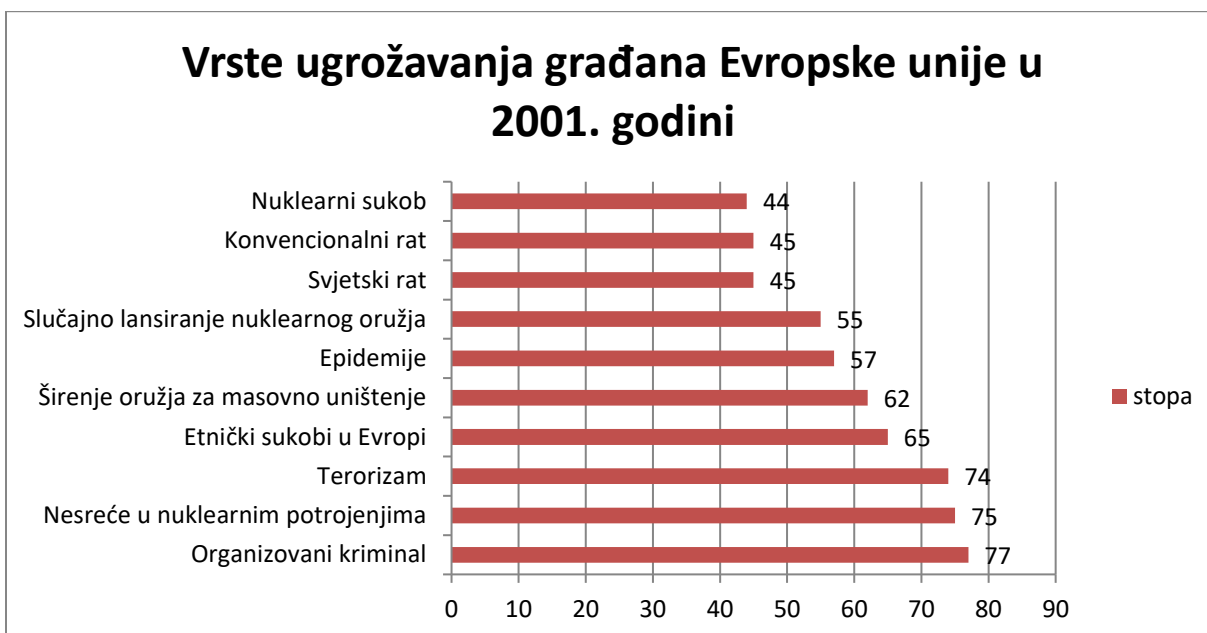
²¹ Šire u „Posljedice organizovanog kriminaliteta po nacionalnu sigurnost“, Đukić, Vojni časopis, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije.

13. korištenje raznovrsnih oblika zastrašivanja, kao što su prijetnja, ucjena, prisilna zaštita, terorisanje i dr.
14. podjela ostvarene dobiti
15. upotreba podobnih poslovnih struktura
16. uticaj na sredstva javnog informisanja
17. uticaj na upravu i pravosuđe
18. velika ekspanzija
19. velika “tamna brojka” kako u odnosu na krivična djela, tako i na učinioce.²²

Prema Smajiću, organizovani kriminal u savremenim međunarodnim odnosima predstavlja jednu od primarnih sigurnosnih prijetnji nacionalnom, regionalnom i globalnom okruženju, narušavajući temeljne društvene, ekonomske, političke i ljudske vrijednosti. (Smajić, 2014:34).

Ono što je sigurno jeste da je organizovani kriminal svoju ekspanziju zabilježio početkom XXI stoljeća i da je i 2001. godine predstavljao najveću opasnost za građane Evrope.

²² Šire u : Istraživanje krivičnih djela, Nedžad Korajlić, 705-706.

Šema 1. Vrste ugrožavanja građana Evropske unije u 2001. godini

(Izvor: <http://europa.ba/?lang=bs> 11. 3. 2018.)

Analizom prethodnog dijagrama dolazimo do zaključka da je prema podacima iz 2001. godine organizovani kriminal predstavljao najveću opasnost na svijetu. Procentualno izraženo, organizovani kriminal je predstavljao veću opasnost čak i od terorizma, svih vrsta ratova, te raznih oblika epidemija.

Problematika organizovanog kriminala je sve složenija i skazuje se u društveno sve opasnijim djelima, dok njegova detekcija spada među izrazito složene kriminalističke aktivnosti²³.

²³ U tom kontekstu autori Preporuke Vijeća Evrope (2001) 11 u vezi „vodećih principa o organizovanom kriminalu“ ukazali su na Guiding principles on the fight against organised crime“ pointed at the „jaku uzajamnu vezu između organizovanog kriminala i privrednog kriminala, naročito korupcije, pranja novca i prevare. Vidi stav 18 Memoranduma obrazloženja u z Preporuku Vijeća Evrope (2001) 11

Ono što je bitno napomenuti, a što ćemo nastojati da prikazemo kroz cjelokupno istraživanje jeste da ukažemo na potrebu razvijanja svijesti kod društava. Organizovani kriminal je specifična pojava i definitivno zahtjeva temeljit proces u otklanjanju njegovih djelatnosti, ali ukoliko društvo ima razvijenu svijest o postojanju istog, onda možemo razmišljati o iskorijenjavanju ove pojave.

1.3. Oblici organizovanog kriminala

Definisanjem pojma organizovanog kriminala, definisali smo i oblike koji se smatraju djelima istog. Kroz historiju su djela organizovanog kriminala “usavršavana” zahvaljujući napretku nauke i tehnologije koja omogućava veću zloupotrebu, te njeno korištenje za ostvarivanje ekonomske dobiti ili političke moći.

Na osnovu toga Korajlić djelatnosti organizovanog kriminala smatra: trgovinu drogom, trgovinu oružjem, trgovinu ljudima, krijumčaranje ljudima, igre na sreću²⁴, kreditiranje, ucjenjivanje, krivotvorenje, pranje novca, korupcija, te prostitucija, dok u nove djelatnosti svrstava: kompjuterski kriminal, organizovani ekološki kriminal²⁵, promet nuklearnim otpadom i materijama, krijumčarenje luksuznih automobila kao i pedofilska prostitucija i trgovina visokotarifnim robama. (Korajlić, 2012:704-705).

²⁴ Prema Petroviću ilegalne **igre na sreću** od strane kriminalnih grupa sa prostora regiona bile su karakteristične tzv. „šibicama ili šibicarenje“. U suštini ova vrsta igre na sreću se odvija na javnim mjestima, trgovinama, pijacama, putem tri prazne kutije od šibica i jednom kuglicom. Suština jeste da žrtva-slučajni prolaznik uloži dogovoreni iznos i pogodi ispod koje od tri kutije šibica se nalazi kuglica. Pomjeranje kutija od strane šibicara vrši se velikom brzinom što za žrtvu nije moguće pratiti i naravno teško pogoditi gdje se nalazi kuglica. Bitno je naglasiti da šibicar nikada ne radi sam odnosno uvijek je u dogovoru sa pomagačima. Ovo predstavlja jednu od unosnijih kriminalnih djelatnosti jer za kratko vrijeme može se zaraditi velika količina novca (Petrović, 2004:137).

²⁵ **Organizovani ekološki kriminal** kao novi vid ispoljavanja organizovanog kriminala svoje glavne karakteristike usmjerava prema: krijumčaranju životinja, organizovani krivolov (Rusija – bijeli tigrovi itd.), supstance štetne za zdravlje ljudi te flore i faune i sl. (Grupa autora, 2005:714-720).

Smajić također definiše savremene djelatnosti transnacionalnog organizovanog kriminala. On navodi da je savremeno okruženje pogodovalo bržem i efektivnijem razvoju novih djelatnosti organizovanog kriminala.

SAVREMENE DJELATNOSTI TRANSNACIONALNOG ORGANIZOVANOG KRIMINALA		
trgovina drogom	trgovina oružjem	trgovina ljudima
krijumčaranje ljudima	korupcija	lihvarstvo
pranje novca	prostitucija	krijumčaranje migrantima
cyber kriminal	krađa intelektualnog vlasništva	pomorsko piratstvo
trgovina ljudskim organima	krađa i krijumčaranje kulturnim dobrima	krađa i krijumčaranje motornim vozilima
ekološki kriminalitet	krijumčaranje oružja	prevare u osiguranju
trgovina djecom	ilegalna trgovina visokotarifnim robama	igre na sreću, razne vrste kocke

Tabela 2. Savremene djelatnosti transnacionalnog organizovanog kriminala

(Izvor: Smajić, 2014:43)

Ujedinjene nacije su još 2000. godine identificirale preko 18 transnacionalnih kategorija, odnosno temeljnih djelatnosti organiziranog kriminala, počevši od pranja novca, trgovine drogom, korupcije, trgovine ljudima i oružjem, preko cyber-kriminala, krađe intelektualnog vlasništva, piratstva, lažnog stečaja, prijevara osiguranja, krađe kulturnih dobara pa sve do ekološkog kriminala (Roth, 2010:15).

Ono što je zajedničko za sva djela koja su definisana kao djela organizovanog kriminala jeste da se ona izvršavaju s ciljem ostvarivanja ekonomske koristi ili političke moći.

Bitno napomenuti u ovom istraživanju jeste da preovladava mišljenje, da je organizirani kriminal danas čak moćniji nego ikad prije. Budući da organizovani kriminal obuhvata niz različitih aktivnosti i djelatnosti, a u radu ćemo analizirati one djelatnosti koje su najspecifičnije i najrasprostranjenije na području Jugoistočne Evrope.

	2014.	2015.	2016.
Droga	133	69	74
Oružje	46	47	26
Auto-kriminal	28	3	6
Ubistvo	4	4	1
Seksualni delikti	1	2	0
Provalna krađa	0	1	0
Razbojništvo	4	2	1
Unutrašnja kontrola	29	14	11
Krađa	23	3	3
Prostitucija	8	8	3
Trgovina ljudima	1	2	0
Korupcija	60	7	2
Privredni kriminal	3	23	30
Ratni zločin	18	12	14
Šverc i krijumčarenje	16	21	6
Terorizam	0	15	10
Ostalo	161	67	62
Sječa šume	53	27	16
Zloupotreba službenog položaja	177	53	32
Falsificiranje dokumenata	25	20	17
Potjernice za osobama	4	2	4
Višestruki slučajevi	69	54	53
Ukupno	863	455	370

Tabela 3. Usporedni pokazatelj proslijeđenih informacija djela organizovanog kriminala za 2014., 2015. i 2016. godinu

(Izvor: <http://www.sipa.gov.ba/assets/files/crimestoppers/aktivnosti-krimolovaca-2016-bs.pdf> 11.01.2018.)

Podaci koje smo naveli u tabeli predstavljaju prikaz najrasprostranjenijih djela na području Jugoistočne Evrope u period od 2014,2015,2016. Ove godine su specifične zbog usavršavanja tehnologije koja dodatno povećava mogućnosti zloupotrebe i širenja moći koja se preliva u ostvarivanje ekonomske dobiti.

1.3.1. Narkomanija (toksikomanija)

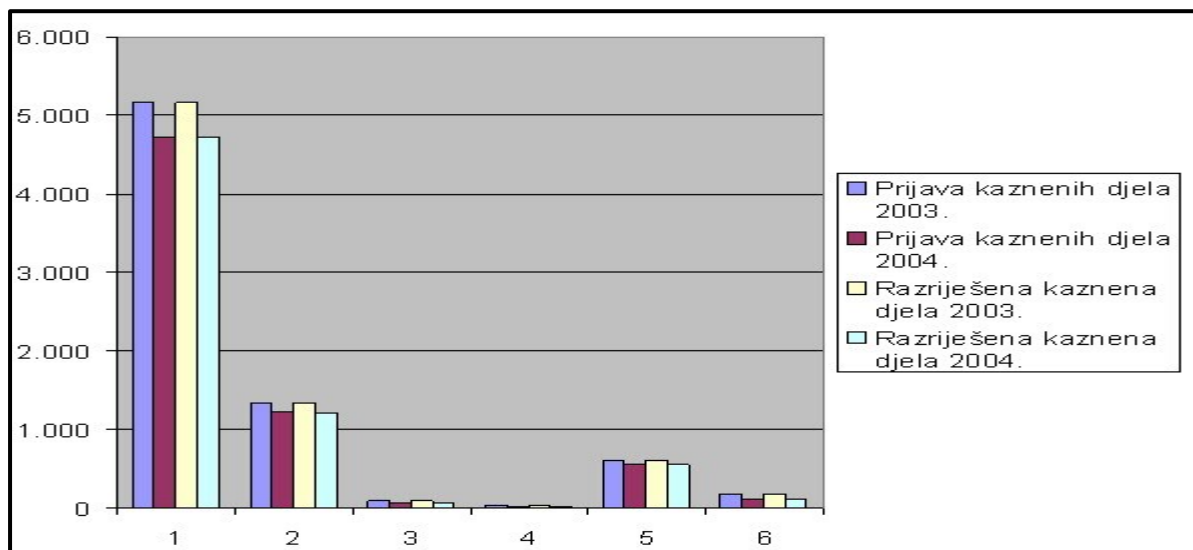
Opojne droge predstavljaju prirodne ili pak vještačke supstance ili preparate. Konzumiranje ovih preparata može ugroziti zdravlje ljudi zbog toga se ovakva djela prema krivičnom zakonu država definišu kao krivična djela protiv zdravlja ljudi.²⁶

Narkomanija predstavlja stanje periodične ili trajne intoksikacije unošenjem droge u organizam. Kriminogeni značaj narkomanije ogleda se u tome što ovisnik moralno, socijalno, materijalno i zdravstveno propada, postaje nesposoban za rad, za brak i stvaranje obitelji, što zarazno djeluje na okolinu pridobijanjem još članova koji će postati ovisnici.

U slučaju nedostatka droge, dolazi do apstinencijskih kriza, a ovisno o vrsti droge koja se konzumira, razlikuju se i određene klasifikacije ovisnosti (Modly, Korajlić, 2002:352).

Uživanje opojnih sredstava je vremenom postao veliki problem budući da je prema statističkim podacima broj korisnika narkotičkih sredstava iz godine u godinu sve veći. Najveći problem predstavljaju mladi ljudi koji kao za posljedicu imaju nedovoljno razvijen imunološki sistem koji nerijetko dovodi i do predoziranja ili do trajnih zdravstvenih oštećenja.

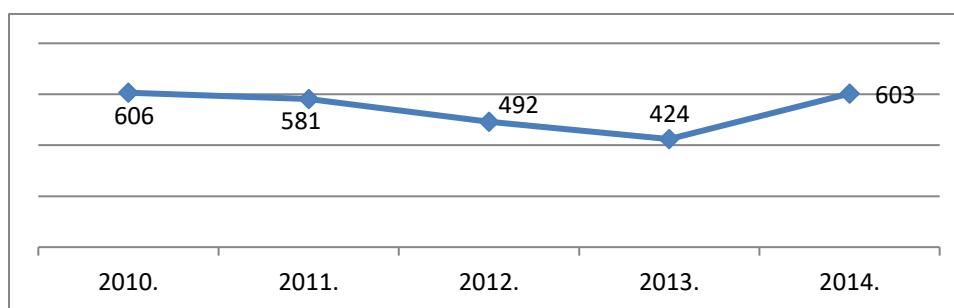
²⁶ **Zdravlje** predstavlja psihofizičko stanje čovjeka kod koga postoji harmonična funkcija svih organa i procesa koji ga čini sposobnim za normalan život, rad, te društvenu produktivnost. Nasuprot zdravlju je bolest koja predstavlja takvo psihofizičko stanje koje nastaje dejstvom bakterija i virusa na čovjekov organizam i koji dovodi do poremećaja u građi i funkcijama pojedinih organa, tkiva, dijelova tijela ili organizma u cjelini, usljed čega slabi sposobnost za rad i normalan život (Petrović, Jovašević, 2005:2015).

Šema 2. Prijava droge 2003. i 2004. godini

Izvor: (http://www.odbrana.mod.gov.rs/odbrana-stari/vojni_casopisi/arhiva/VD_2016-7/68-2016-7-08-Djukic.pdf 11.02.2018.)

Uživaoci droga dolaze u sukob sa zakonom samo onda kada ujedno rasturaju ili razmjenjuju drogu ili kada izvrše neko krivično djelo da bi došli do sredstava za kupovinu droga. U drugim slučajevima mogu se, pojaviti pred sudom kada pribjegavaju falsifikatima ili krađi bjanko ovjerenih recepata da bi na legalan način podigli veće količine droga.

Šema 3. Krivična djela iz oblasti narkomanije u periodu 2010.-2014.

(Izvor: http://www.odbrana.mod.gov.rs/odbrana-stari/vojni_casopisi/arhiva/VD_2016-7/68-2016-7-08-Djukic.pdf 04.01.2018.)

Kriminal²⁷ u vezi s drogama predstavlja jedan od najraširenijih oblika organizovanog kriminala. Kriminalne grupe koje rade s drogama čine tzv. narkomafiju, a njihova aktivnost se odvija na internacionalnom i lokalnom nivou (Korajlić, 2012:737). Tek na kraju ljestvice je razgranata mreža uličnih preprodavača droge na lokalnom nivou, koji trguju “na malo” i koji su u neposrednom kontaktu sa narkomanima.

Ne možemo, a da ne pomenemo da je problem kod ovog oblika kriminalnog djelovanja što izaziva ovisnost kod ljudi koji konzumiraju drogu, te je s takvim ljudima veoma lahko manipulirati i na taj način stvoriti prostor za zaradu kroz svakodnevno konzumiranje iste.

Ovisnik će na sve moguće načine pokušavati da dođe do droge što nerijetko sa sobom povlači i niz drugih krivičnih djela (pljačke banaka, marketa, benzinskih pumpi...), da bi obezbijedio neophodan novac za konzumiranje opojnih supstanci.

1.3.2. Trgovina ljudima

Ovaj vid organizovanog kriminala²⁸ predstavlja svjetski fenomen koji je poprimio neviđene razmjere, pa samim tim ni područje Jugoistočne Evrope nije izostavljeno, te se smatra da je trgovina ljudima najrasprostranjeniji vid organizovanog kriminala. Posebnu ozbiljnost trgovini ljudima daje i činjenica da su žrtve trgovine ljudima izložene dugotrajnoj eksploataciji,

²⁷ Organizirani kriminal kao savremena sigurnosna prijetnja koja ne poznaje granice predstavlja opasnost za razvoj civilizacije, njena dostignuća i prepreka je daljem napretku. Ovaj vid kriminala ispoljava se u različitim oblicima, što znači da nema krivičnog djela iz grupe najtežih krivičnih djela, a da nije rezultat djelovanja organizirane kriminalne grupe.

²⁸ Đukić smatra da **organizovani kriminal** predstavlja najveću opasnost, koja zajedno sa terorizmom i nezaobilaznom korupcijom, kao složenom pojavom koja je prisutna u svim fazama razvoja društva, prijeti savremenom svijetu, te onemogućavaju razvoj društva, stvaraju nepovjerenje građana prema vlasti i njenim organima, blokiraju reforme, umanjuju spremnost na investicije, nanose finansijske štete, uništavaju privredu, škode međunarodnom ugledu zemlje, itd. (Đukić, 2012:100).

nasilju, nehumanom i degradirajućem ponašanju.²⁹ Česte posljedice takvog njihovog statusa budu teške psihičke i fizičke povrede, pa čak i smrt.

Državljeni	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.
Republike Hrvatske	2	2	5	3	3	9	4
Bosne i Hercegovine	-	1	3	1	1	2	2+(2)*
Kameruna	-	1	-	-	-	-	-
Maroka	-	-	1	-	-	-	-
Moldvije	3	1	2	-	-	1	-
Rumunjske	-	-	3	1	1	-	-
Ruske	-	1	-	-	-	-	-
Slovačke	-	1	-	-	-	-	-
Srbije	-	1	3	-	1	3	1
Ukrajine	2	-	2	-	3	-	-
Bugarske	-	-	-	1	3	-	-
Albanije	-	-	-	-	1	-	-

Tabela 4. Trgovina ljudima u Evropi u periodu od 2002.-2008.)

(Izvor: http://www.odbrana.mod.gov.rs/odbrana-stari/vojni_casopisi/arhiva/VD_2016-7/68-2016-7-08-Djukic.pdf 02.3.2018.)

Zabrinjujući je podatak da je na području Bivše Jugoslavije iz godine u godinu broj žrtava sve veći te je prema navedenoj tabeli u odnosu na broj žrtava u 2002. godini u Hrvatskoj, broj žrtava u 2007. godini znatno veći (Omjer 2:9).

Trgovina ljudima, bez sumnje, predstavlja jedanu od najgorih pojava XIX stoljeća koja bilježi konstantno širenje na svim kontinentima i svim društvima, budući da je riječ o trgovini s nečim što je najvrijednije i što nema cijenu – ljudski život. Kako Korajlić navodi ovaj se fenomen širi zapanjujućom brzinom “jer globalizacija i moderna tehnologija pogoduju njihovom razvoju”.³⁰

²⁹ Ova djela su strogo zabranjena Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima koja se primjenjuje i ima prednost nad svim zakonima država u regionu.

³⁰ Korajlić smatra da većina žrtava potiče iz država koje prolaze kroz političku i ekonomsku tranziciju, kao i država koje se suočavaju sa poslijeratnom rekonstrukcijom, te samim tim posljedice imamo vidljive i na Balkanu.

Kada govorimo o trgovini ljudima na području Balkana i Bosne i Hercegovine, problem trgovine ljudima javlja se od polovine devedesetih godina XX stoljeća. Neki teoretičari smatraju da se BiH smatra i državom porijekla, jer mnoge žrtve trgovine ljudima su građani Bosne i Hercegovine.

Prema Milajkoviću trgovinom ljudima se samo u Evropi stiče protivpravni prihod između 7 i 13 milijardi dolara godišnje, od čega oko sedam milijardi dolara od prostitucije žrtava. Na godišnjem globalnom nivou, seksualnom eksploatacijom žrtava trgovine ljudima ostvaruje se profit od oko 60 milijardi eura. (Milajković, 2009:56).

Također, trgovina ljudima je jedan od najboljih primjera tenzije koja postoji između pojava koje se dešavaju i protiv kojih se vodi bitka na lokalnom (nacionalnom) nivou i njihovih značenja. (Castells, 2004:10).

1.3.3. Korupcija

Korupcija je društveno negativna pojava koja predstavlja svaku vrstu zloupotrebe od strane državnog službenika ili organa koji vrši izvjesnu javnu funkciju, a koju karakteriše sticanje lične ili grupne koristi. Ona ne mora biti materijalne prirode, te ona koja se javlja u zdravstvu, u prosvjeti, u obrazovanju, u policiji, javnom sektoru, itd.

Potaknute ekonomskim nejednakostima, visokim procentom nezaposlenosti ili lošom društvenom situacijom u državama iz kojih dolaze, osobe koje pripadaju socijalno ugroženim bivaju obmanute i ulaze u bubanj organizovanog kriminala u literaturi naznačenog kao **trgovina ljudima** (Korajlić, 2012:753-754).

Korupcija ima ozbiljne privredne, političke i društvene posljedice. Korupcija potiče sivu ekonomiju, smanjuje prihode države, potiče neracionalno trošenje sredstava. Ona također smanjuje razinu javnih službi i usluga, destimulira poduzetnost i rad.

Ne postoji zakonsko specifično određenje korupcije, ali se konvencionalno pod njom smatra davanje i primanje mita, protuzakonito posredovanje, zloupotreba obavljanja dužnosti državne vlasti, zloupotreba položaja i ovlasti, te odavanje službene tajne.

Glede otkrivanja krivičnih djela korupcije primjetno je da najveći dio predstavljaju primanja i davanja mita kao i to da se nešto manje od polovine prijava nastavlja podizanjem optužnica, a da samo trećina ili četvrtina prijava završi i izricanjem sankcija.

Unutar krivičnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine korupcija je inkriminirana u Krivičnom zakonu Bosne i Hercegovine kojim su sva djela korupcije i druga krivična djela protiv službene i druge odgovorne dužnosti svrstana u posebnu glavu zakona. Posebnu, pozitivnu ulogu u borbi protiv korupcije imaju Zakoni o sukobu interesa koji su doneseni i na državnom³¹, na entitetskim³² i nivou distrikta³³.

³¹ Zakon o sukobu interesa u institucijama vlasti Bosne i Hercegovine, „Službeni glasnik BiH“, broj 13/02-323; 16/02-404; 14/03310

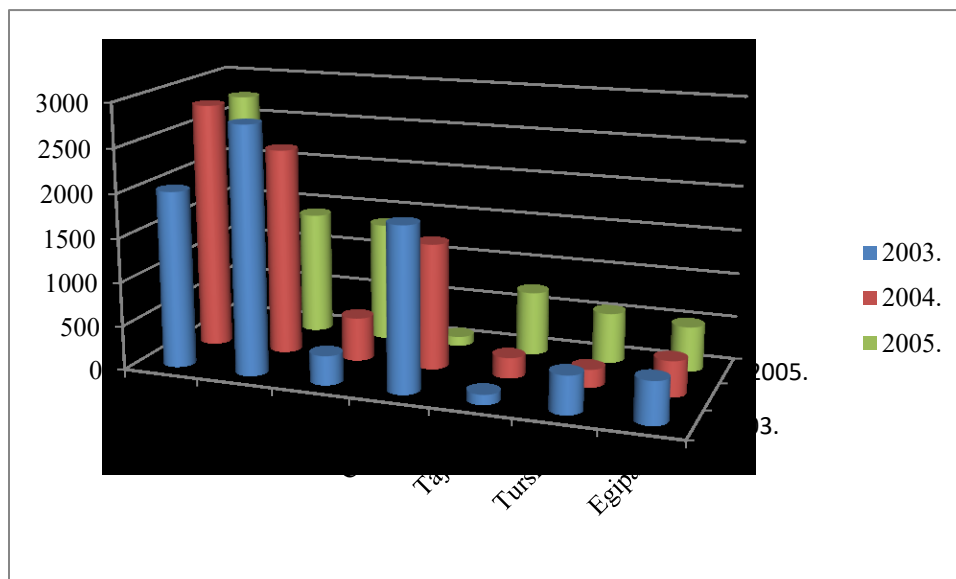
³² Zakon o sukobu interesa u institucijama vlasti Bosne i Hercegovine, „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 34/02-14; 36/03-15, odnosno „Službene novine FBiH“ broj 25/02-1049 i 1053; 44/03-2267

³³ Zakon o sukobu interesa, „Službeni glasnik BD BiH“, broj 11/02-704; 9/03-555, odnosno Zakon o sukobu interesa u institucijama Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, „Službeni glasnik BD BiH“, broj 2/03-17.

1.3.4. Trgovina oružjem

Tokom proteklih godina pitanja razoružanja, kontrole i neširenja konvencionalnog oružja postali su jedna od žarišnih tačaka međunarodnih odnosa, naročito što se tiče napora koje međunarodna zajednica poduzima u borbi protiv nezakonite trgovine oružjem i svih oblika terorizma. Nadalje, protupješađijske mine, lahko i malokalibarsko oružje i druga konvencionalna oružja predstavljaju prijetnju ne samo za vrijeme oružanog sukoba, već su uzrok ljudskog stradanja i patnje još dugo nakon završetka tog sukoba.

Suzbijanje nedozvoljenog posjedovanja oružja i eksplozivnih tvari može biti uspješno samo ukoliko ga prati sveobuhvatno i multidisciplinarno strateško planiranje. Pri tome je potrebno jasno definirati konkretne ciljeve, mjere i zadaće, te precizno odrediti rokove, izvršitelje i potrebna sredstva.

Šema 4. Najveći uvoznici oružja u periodu od 2003.-2005. godine

(Izvor: file:///C:/Users/Administrator/My%20Documents/Downloads/07_savic_likier_mendas.pdf
21.02.2018.)

Navedena šema predstavlja najveće proizvođače oružja u periodu: 2003, 2004, 2005, među kojima najdominantniju ulogu igra Kina, Indija te Grčka.

Da bi strateško planiranje u vezi sa suzbijanjem nedozvoljenog posjedovanja oružja i eksplozivnih tvari bilo uspješno, opseg problematike potrebno je obuhvatiti dovoljno široko uz neizbježnu primjenu multidisciplinarnog pristupa.

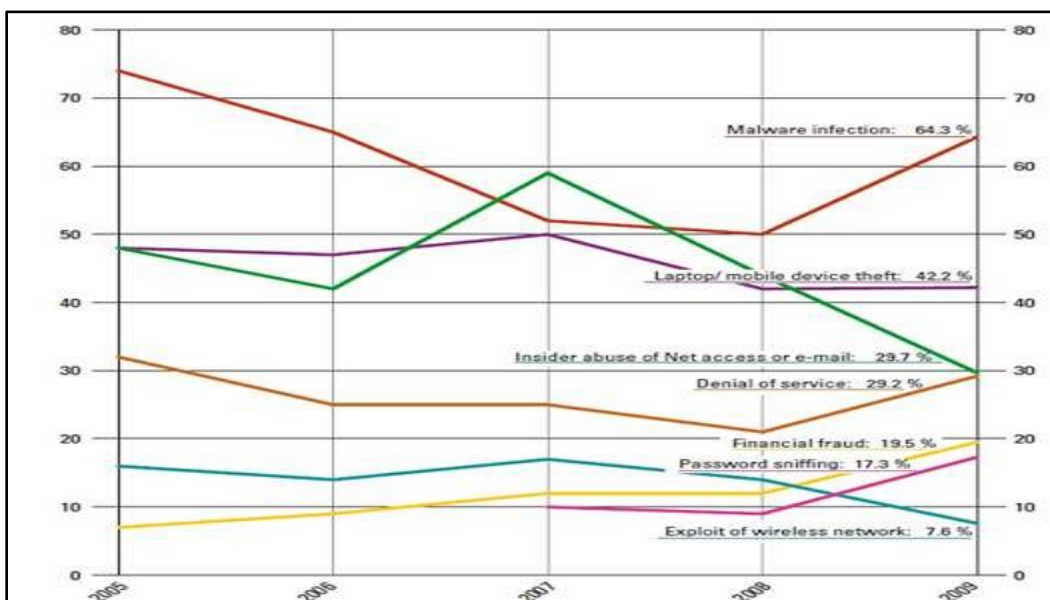
1.3.5. Cyber kriminal

Zahvaljujući razvoju tehnologije, što smo pomenuli u uvodnom djelu ovog istraživanja, u XXI stoljeću dolazi do sve većeg razvoja cyber kriminala. Ono što je sigurno jeste da ovaj vid kriminala prijeteći da postane najdominantniji oblik organizovanog kriminala zbog lakoće pristupa informacijama. Društvene mreže ostavljaju prostor za jednostavan pristup informacijama koje nerijetko bivaju zloupotrebene. Još jedan od razloga zbog kojih dolazi do razvoja ovog oblika organizovanog kriminala jeste i velika zarada koja se može ostvariti.

Mesto na listi	Naziv prevare	% žalbi u odnosu na sve druge žalbe	Prosečan gubitak po prevari
1.	On-line aukcije	34 %	1.331 S
2.	Prodaja on-line	33 %	1.197 S
3.	Plaćanje lažnim čekovima	11 %	4.053 S
4.	„Nigerijske prevare“	7 %	3.741 S
5.	Lažne lutije	4 %	1.750 S
6.	Lažni zajmovi	3 %	1.515 S
7.	Phishing	2 %	/
8.	Nagradne igre	1 %	2.447 S
9.	Internet pristupni servisi	1 %	920 S
10.	Investicije	1 %	4.759 S

Tabela 5. Tipovi cyber kriminala

(Izvor: <http://www.msb.gov.ba/docs/strategija2.pdf> 11.3.2018.)

Šema 5. Tipovi cyber kriminala koji su specifični za period od 2005.- 2009.)

(Izvor: <http://ipf.rs/organizovani-kriminal> 25.3.2018.)

Danas tradicionalni oblici organizovanog kriminala bivaju zanemareni u poređenju sa novijim naprednijim tehnikama koje im omogućava što veću rasprostranjenost i različitim sferama društva. Cyber kriminal, teoretičari tvrde, će vremenom postati vodeći, svjetski problem kojem je neophodno posvetiti dodatnu pažnju. Upravo zbog ovih činjenica je neophodna dodatna kontrola koja se tiče podataka pojedinaca koje se iznose i prezentiraju javnosti.

1.3.6. Pranje novca

Novac ili imovina za koju se zna da je pribavljena učinjenjem krivičnog djela primi, zamijeni, drži, njima raspolaže, upotrijebi u privrednom ili drugom poslovanju ili na drugi način prikrije ili pokuša prikriti, a takav je novac ili imovina veće vrijednosti ili to djelo ugrožava

zajednički ekonomski prostor države ili ima štetne posljedice za djelatnosti ili finansiranje državnih institucija, kaznit će se kaznom zatvora.³⁴

Pranje novca je proces u kojem “perači novca” u bankarskom, novčanom ili drugom privrednom poslovanju različitim metodama prikrivaju pravi izvor novca (ili predmeta ili prava dobivenih novcem) koji je stečen određenim krivičnim djelom. Pranje novca se odvija na različite načine, od onih najjednostavnijih do vrlo složenih i sofisticiranih oblika, odnosno od kupnje imovine ili luksuzne robe (jahte, automobile, zlatni nakit, umjetnine) do korištenja tehnika koje su slične bilo kojem poslovno-finansijskom događaju kakvih ima na hiljade dnevno. Drugim riječima, koriste se legalni novčani tokovi putem banaka i ostalih finansijsko-poslovnih subjekata.

Pranje novca je moguće i obavlja se na svim mjestima gdje se koristi gotovina: mjenjačnice, restorani, trgovine luksuznom robom, ali je taj segment manje bitan u odnosu na globalnost ovog fenomena. Pravi perači koriste organizirane procese kroz finansijski i nefinansijski sektor, razne fondove i burze, finansijske konzultante, računovođe, advokate i ostale. Prosto rečeno, novac može prati svako ko prikrije pravi izvor novca za koji zna da je pribavljen određenim krivičnim djelom.

Pored stvaranja zakonodavnog okvira za borbu protiv pranja novca u BiH, u okviru Državne agencije za istrage i zaštitu osnovano je Finansijsko-obavještajno odjeljenje³⁵ sa

³⁴ **Pranje novca** predstavlja krivično djelo i regulisano je Krivičnim zakonima nadležnih država. U Bosni i Hercegovini pranje novca je regulisano članom 209 KZ BiH.

³⁵ **FOO BiH** formiran je kao organizacijski dio Državne agencije za istrage i zaštitu (SIPA) u skladu sa člankom 11. Zakona o SIPA-i; FOO postalo je operativno 28.12.2004. godine stupanjem na snagu Zakona o spriječavanju pranja novca BiH. Članom 5. pomenutog Zakona definisano je da poslove koji se odnose na spriječavanje, istraživanje i otkrivanje operacija pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti obavlja FOO pod nadzorom direktora Državne agencije za istrage i zaštitu.

osnovnim ciljem prikupljanja podataka, informacija i dokumentacije radi spriječavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti, da ostvaruje međunarodnu saradnju, pruža tužiocu stručnu pomoć.

2. REGIONALNA SARADNJA U BORBI PROTIV ORGANIZOVANOG KRIMINALA

Organizovani kriminal je jedna vrlo specifična pojava koja svoju moć prelijeva na druge države pa čak i na kontinente. Kriminalci koji se bave krijumčarenjem droga opremljeniji su od policije. Presudan je, naravno i finansijski faktor koji se ogleda kako u posjedovanju materijalnih sredstava i objekata tako i velikih količina novca koji im pored ostalog služi za iznajmljivanje prevoznih sredstava za transport (prvenstveno droge).

Neposredno poslije Drugog svjetskog rata donesena su dva međunarodna Protokola koji reguliraju oblast zloupotrebe droga, od kojih je posebno značajan Protokol koji je potpisan 1946. godine u Lejk Saksesu kojim se mijenjaju i dopunjuju sve konvencije, sporazumi i protokoli koji su do tada zaključeni. Neposredno po ratifikaciji pomenutih međunarodnih akata, već 1950, bivša Jugoslavija (FNRJ), donijela je zakon o opojnim drogama³⁶ i Uredbu o reguliranju proizvodnje i prometa otrovima³⁷.

Nedugo potom 1976. godine, donesen je novi Krivični zakon SFRJ u kojem su bile propisane dvije inkriminacije i to neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga koji je bio regulisan članom 245. i omogućivanje uživanja opojnih droga koji je bio definisan narednim 246. članom ovog zakona.

³⁶ Zakon o opojnim drogama donesen je 1950. godine („Službeni list FNRJ“, broj 16/50)

³⁷ Uredba o reguliranju proizvodnje i prometa otrovima donesena je 1951. godine („Službeni list FNRJ“, broj 40/50)

Ove činjenice su nam značajne jer govore o prvenstveno globalnom problemu koji svoje postojanje bilježi od davnina, ali ovo područje je specifično i po tome što je bivša Jugoslavija nastojala da riješi problem organizovanog kriminala, kroz programe spriječavanja prvenstveno prometa opojnih droga, a kasnije i ostalih oblika istog.

Zašto je bitna regionalna saradnja najbolje govori činjenica da je organizovani kriminal u svim oblicima u svim državama regiona.

2.1. Saradnja država na području bivše Jugoslavije

Rat kao faktor u etiologiji kriminala uopće, odigrao je ključnu ulogu u svim državama regiona. Počev od predratnog i ratnog, a nastavljajući se u poratnom periodu, narkokriminal je poprimao postepeno pojedine karakteristike organizovanog kriminala, a posebno udruživanje, organiziranost, izvjesne elemente hijerarhije u kriminalnim grupama, te internacionalizaciju kao jednu od ključnih komponenti.

Sa praktično dva aspekta, kriminološkog i krivičnogpravnog, može se zaključiti da je narkokriminal dinamična pojava na prostorima Jugoistočne Evrope – kako u podzemlju, tako i na zakonodavnom planu.

Nažalost, narkokriminal nije jedini problem sa kojim se susreću države Jugoistočne Evrope. Činjenica je da je narkokriminal najzastupljeniji u državi Bosni i Hercegovini, dok u Srbiji jedan od najvećih problema predstavlja trgovina ljudima, koja iz dana u dan bilježi sve veći porast broja žrtava.

Slovenija, pak ima problema sa trgovinom ljudima, budući da nema definisan zakon koji poznaje ovo krivično djelo. Ona se smatra zemljom porijekla trgovine ljudima, te je tranzitna i ciljna država. Prema podacima društva "Ključ", Slovenija je država porijekla za približno stotinu mladih Slovenki koje spolnošću zarađuju na zapadnoevropskim tržištima i dovedene su u ropski odnos u vrijeme kada su bile još maloljetnice.

Hrvatska bilježi podatke o krijumčarenju ljudi, oružja, te krijumčarenjme drogama. Hrvatska ima problema i sa pranjem novca što će decidnije biti objašnjeno u narednom djelu ovog rada.

Na prostorima Srbije, kao i Crne Gore prisutni su svi oblici djelatnosti organizovanog kriminala i njihova etiološka obilježja uglavnom su sadržana u prethodnim i aktualnim dinamičnim društvenim promjenama i u postojećim društveno-ekonomskim i političkim odnosima i karakterizira ih sličnost sa uzrocima organizovanog kriminala u zemljama tranzicije.

Kosovo, iako relativno mlada država, nije oslobođena od oblika kriminalnog udruživanja s ciljem ostvarivanja ekonomske dobiti. Albanija i Makedonija isto bilježe značajne napretke s ciljem spriječavanja organizovanog kriminala, međutim još uvijek se ne vidi znatan pad broja istih.

Sve navedene činjenice ukazuju na neophodnost postojanja saradnje kako bi se, možemo slobodno reći spriječili i neutralisali efekti organizovanog kriminala na području regiona. Ukoliko postoji adekvatna i blagovremena saradnja, posljedice ovakvih oblika udruživanja će biti znatno manji.

2.2. Djela organizovanog kriminala

Prilike izrade ovog rada došla sam do zaključka da se u raspravama ponekad može ući u trag dijeljenju kriminalnih udruženja na dvije vrste i to na “poduzetničke udruge” (enterprise syndicate) koje se bave trgovinom nezakonitih dobara i usluga i “udruge na vlasti” (power syndicate) koje se više nego poduzetništvom bave ucjenjivanjem kao oblikom kontroliranja određenog teritorija (Ruggiero, 1996:40-41).

Moć i uticaj kriminalne organizacije nisu nužno ograničeni na teritorij koji kontrolira (odnosno gdje “ubire porez” i koji “osigurava”), nego se može proširiti i na vani, u smjeru prema zakonitim – političkim, ekonomskim, finansijskim, crkvenim, medijskim i drugim – strukturama.

Treba uzeti u obzir da su granice između organizovanog kriminala i službenih institucija često prilično zamagljene i mnogo puta prekoračene.³⁸ Tokom 2003. i 2004. godine u Srbiji je prijavljeno 79 osoba za trgovinu ljudima po članu 111.b. Optuženo je 55, a osuđeno svega dvije osobe.³⁹ Problem predstavlja što Krivični zakoni država u regionu nisu izjednačeni pa tako Slovenačko krivično pravo ne poznaje krivično djelo “krijumčarenje ljudi”. Normativni jezik Krivičnog zakona Republike Slovenije očito učvršćuje u “krijumčarenje”⁴⁰ samo krijumčarenje

³⁸ Jedan od primjera kada dolazi do brisanja granica između organizovanog kriminala i službenih institucija jeste kada je riječ o pranju novca u legalnim bankama i na finansijskim i dioničkim tržištima.

³⁹ Izvor: Zavod za statistiku RS.

⁴⁰ Krivično djelo krijumčarenja (čl. 255 KZ) uvršteno je u poglavlje o krivičnim djelima protiv privrede i određuje se da „ko se bavi prenošenjem robe preko carinske crte i pri tome izbjegava mjere carinske kontrole ili ko prenese, izbjegavajući mjere carinskog nadzora preko carinske crte robu velike imovinske vrijednosti ili je prenese u skupini naoružan ili upotrebom sile ili prijetnje, kažnjava se zatvorskom kaznom do pet godina i novčanom kaznom“.

roba⁴¹, odnosno “prenošenje roba preko carinske crte” sa “izbjegavanjem mjera carinske kontrole”(čl. 255. Krivičnog zakona).

Nešto slično “krijumčarenju osoba” nalazimo u članu 311. Krivičnog zakona, koji inkriminira djelatnost zabranjenog prelaska granice ili teritorija granice. Budući da nemamo krivično djelo krijumčarenje ljudima, slovenačka policija tako prikuplja podatke o “ilegalnim prelascima granice”.

Novo slovenačko krivično zakonodavstvo dotiče se svih novosti⁴² koje poznaje savremeno evropsko pravo (prijevare, pranje novca, zločinačko udruživanje, nedozvoljena trgovina drogom, nedozvoljena trgovina oružjem, ilegalni prelasci državne granice, prikrivene istražiteljske mjere, institute pokajnika, osiguranje svjedoka, savremeno saslušavanje saradnika u postupku...).

U Bosni i Hercegovini nakon potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma i okončanjem rata u Bosni i Hercegovini, započinju aktivnosti oko izrade novog krivičnog zakonodavstva. Rezultat toga jeste postojanje tri krivična zakona i to: Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine⁴³, Krivični zakon Republike Srpske⁴⁴ i Krivični zakon Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine⁴⁵.

⁴¹ Ni „roba“ nije bilo kakva roba, nego u vezi sa pojmom „roba“ prema čl. 255 KZ u prvom redu treba uzeti u obzir odredbe Carinskog zakona. „Određenje vrste roba KZ specijalnim odredbama izdvaja iz pojma krijumčarene robe u smislu člana 255. KZ. Izuzetak su posebno ljudi, droge, oružje, stvari posebnog kulturnog ili historijskog značaja, te opasne stvari“ (Selivšek, str 648 i 650).

⁴² Prije svega Konvencije Ujedinjenih naroda o borbi protiv transnacionalnog kriminala (The European Union and the United Nation Convention against Transnational Organised Crime, 2001).

⁴³ „Službene novine Federacije BiH“, broj 43/1998

⁴⁴ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 22/2000

⁴⁵ „Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH“, broj 6/2000

Godina 2003. je zapamćena po donošenju novog materijalnog i procesnog krivičnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini. Ove godine donesen je novi Krivični zakon Bosne i Hercegovine. Još u fazi njegove izrade nametnuo se imperativ o nužnosti usklađivanja određenih odredbi entitetskih krivičnih zakona. Tako u BiH trenutno egzistiraju četiri krivična zakona: Krivični zakon Bosne i Hercegovine⁴⁶, Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine⁴⁷, Krivični zakon Republike Srpske⁴⁸ i Krivični zakon Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine⁴⁹.

U Republici Srbiji budući da je najveći problem sa kojim se susreće ova država – trgovina ljudima, ovo djelo sadržano u članu 111.b Krivičnog zakona. Izmjenama iz 2003. godine krivično djelo pod nazivom trgovina ljudima po prvi put je predviđeno u srpskom krivičnom zakonodavstvu. Član 111.b je široko, ali ipak ne do kraja, baziran na Protokolu za prevenciju, suzbijanje i kažnavanje trgovine ljudskim bićima, naročito ženama i djecom, koji dopunjava Konvenciju UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala iz 2000. godine. (United Nations, 2000.)

U Hrvatskoj krijumčarenje ljudi pokriveno je djelimično krivičnim djelom trgovine ljudima. Uz to postoji i krivično djelo “protuzakonitog prebacivanja osoba preko državne granice” (čl.177KZ).⁵⁰ Krijumčarenje oružja je u Hrvatskoj definisano članom 335, st. 2. prema

⁴⁶ Krivični zakon Bosne i Hercegovine objavljen je u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine, br. 3, od 10.02.2003. godine, a stupio je na snagu 01.03.2003. godine.

⁴⁷ Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine objavljen je u „Službenim novinama Federacije BiH“, broj 36, od 29.07.2003. godine, a stupio je na snagu 01.08.2003.

⁴⁸ Krivični zakon Republike Srpske objavljen je u “Službenom glasniku Republike Srpske”, br. 49, od 25.06.2003. godine, a stupio je na snagu 01.07.2003. godine.

⁴⁹ Krivični zakon Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine objavljen je u „Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine“, br. 10, od 24.06.2003. godine, a stupio je na snagu 01.07.2003. godine.

⁵⁰ KZ-om iz 1998. bile su predviđene niže sankcije: za temeljni oblik kazna zatvora do 3 godine, za učinjenje u sastavu grupe ili kriminalne organizacije od 6 mjeseci do 5 godina: nije postojao kvalificirani oblik iz st.2.2001. povećane su sankcije na današnji nivo (NN, 51/01). 2004. uveden je st.2. kao kvalifikatorni oblik (ako je pri učinjenju doveden u opasnost život...)(NN, 105/04).

kojem će se onaj ko neovlašteno nabavlja, posjeduje, prodaje, izrađuje ili razmjenjuje veće količine vatrenog oružja, municije ili eksplozivnih tvari kazniti kaznom zatvora od 1-5 godina. Dok je krijumčarenje droge inkriminirano u čl. 173. st.2. KZ koji nosi naslov “zloupotreba opojnih droga”.⁵¹ Krivično djelo pranja novca u KZRH naziva se “prikriivanje protuzakonito dobivenog novca”, (čl.279.KZ).⁵²

Krivični zakon Crne Gore definiše organizovani kriminal na sljedeći način:

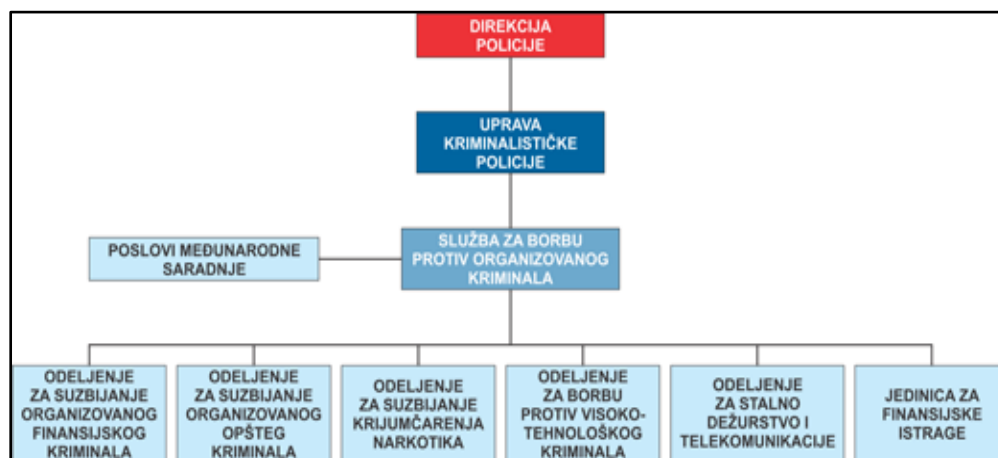
“Krivičnim zakonom Crne Gore u članu 401 (a) data je definicija stvaranja kriminalne organizacije :

1. Ko organizuje kriminalnu organizaciju koja za cilj ima vršenje krivičnih djela za koja se po zakonu može izreći kazna zatvora od četiri godine ili teža kazna, kazniće se zatvorom od tri do petnaest godina.
2. Pripadnik kriminalne organizacije iz stava 1 ovo člana, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.
3. Organizator kriminalne organizacije koji otkrivanjem kriminalne organizacije ili na drugi način spriječi izvršenje krivičnih djela radi kojih je organizacija stvorena, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do tri godine, a može se i osloboditi od kazne
4. Pripadnik kriminalne organizacije koji otkrije kriminalnu organizaciju ili doprinese njenom otkrivanju, kazniće se zatvorom do jedne godine, a može se i osloboditi od kazne
5. Organizator i pripadnik kriminalne organizacije koji učini krivično djelo u sastavu kriminalne organizacije, kazniće se i za to krivično djelo .

⁵¹ Izmjenama Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske (NN 28/96) ovo je krivično djelo temeljito izmijenjeno i propisano u današnjem obliku 1998.god, za djelo iz st.2.

⁵² 1996. prvi put je uvedeno ovo krivično djelo. KZ iz 1998. godine definira ovo krivično djelo na vrlo sličan način, ali pooštava sankciju za temeljni oblik od kazne zatvora od 1 do 3 godine na kaznu zatvora od 6 mjeseci do 5 godina. Izmjenama iz 2000. god. izbrisana je sankcija, tako da je upitno može li se sada uopšte kažnjavati za ovo krivično djelo (ZIDKZ – NN, 50/00).

6. Kriminalnom organizacijom iz stava 1. ovog člana smatra se organizacija koju čine tri ili više lica čiji je cilj vršenje krivičnih djela za koja se po zakonu može izreći kazna zatvora od četiri godine ili teža kazna, radi sticanja nezakonite dobiti ili moći”.⁵³

Slika 2: Služba za borbu protiv organizovanog kriminala Crne Gore

(Izvor: <http://www.mans.co.me/wp-content/uploads/ap/strategija2010-2014.pdf> 11.02.2018)

Krivični zakon Makedonije, također, definiše organizovani kriminal kao djelo protiv društva koji se odnosi na sve strukture s ciljem ostvarivanja ekonomske dobiti. U oblasti organizovanog kriminala, desetogodišnji period karakteriše značajan broj otkrivenih koruptivnih praksi, čiji se trend smanjio samo u toku 2006. godine.

Slično tome, nakon inkriminacije trgovine ljudima i trgovine migrantima sa izmjenama i dopunama Krivičnim zakonom u 2002. i 2004. godini preduzete su značajne mjere planiranja za otkrivanje ove vrste radova, što je rezultiralo njihovom većom zastupljenošću u ukupnom broju radova u ovoj oblasti. Kao i druge države Jugoistočne Evrope i Makedonija ima problem sa nekim od najspecifičnijim i najrasprostranjenijim oblicima organizovanog kriminala kao što su: trgovina ljudima, oružjem, pranje novca i krivotvorenje dokumenata. Druga djela koja definiše organizovani kriminal također pronalazimo u Makedoniji što će biti predstavljeno u tabelama kroz ovaj rad.

⁵³ Izvor: Strategija za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala za period 2010. – 2014.

Albanska država, bez obzira da li se zove Velika Albanija ili Veliko Kosovo, određeni interesi su skriveni kroz kriminalne strukture koje će biti uključene u postojeće procese i političke i ekonomske tranzicije. Albanci su razvili osjećaj intelekta kroz kolektivni identitet što je preduslov za bavljenje organizovanim kriminalom. Albanske terorističke⁵⁴ i kriminalne strukture, poštujući principe teritorijalne podjele, sa poštovanjem sfere interesovanja i zona uticaja pojedinih porodica nastoje održati svoj ugled kroz opstanak djela organizovanog kriminala koje je, kako smo već utvrdili kroz sam rad, najzastupljenije u državama u tranziciji, pa tako i u Albaniji.

Kosovski “krivični zakonik”⁵⁵ djela organizovanog kriminala definiše kao “krivična djela koja se smatraju teškim zločinom u svrhu zakonika”. U ta krivična djela navodi:

“1.10. Sabotaža u skladu sa članom 130. Krivičnog zakona,

1.11. Špijunaža u skladu sa članom 131. Krivičnog zakona,

1.45 Krijumčarenje migranata u skladu sa članom 170. Krivičnog zakona,

1.46. Trgovina ljudima u skladu sa članom 171. Krivičnog zakona,

1.47. Seksualne usluge žrtve trgovine ljudima u skladu sa članom 231. Krivičnog zakona,

1.50. Uzimanje talaca, u skladu sa članom 175. Krivičnog zakona,

1.51 Nezakonito pribavljanje, korištenje i odlaganje nuklearnih materijala u skladu sa članom 176. Krivičnog zakona,

1.53. Teško ubistvo, u skladu sa članom 179. Krivičnog zakona,

1.54. Kidnapovanje u skladu sa članom 194. Krivičnog zakona,

1.55. Mučenje u skladu sa članom 199. Krivičnog zakona.

⁵⁴ Teroristička organizacija formirana je krajem 1999. godine intenzivirala je vojne aktivnosti u Makedoniji, Kosovu i Metohiji i južnoj Srbiji, 2002. godine.

⁵⁵“Službeni list Republike Kosova”, br.37, 22.12.2012, Priština, Zakonik broj.04/L-123 o krivičnom postupku, član broj 22.

- 1.68. Neovlaštena kupovina, posjedovanje, stavljanje u promet i prodaja opojnih droga, psihotropnih supstanci ili sličnog u skladu sa članom 273. Krivičnog zakona,
- 1.69. Neovlaštena proizvodnja i prerada opojnih droga, psihotropnih supstanci ili sličnog u skladu sa članom 274. Krivičnog zakona,
- 1.70. Uzgajanje opijumskog maka, koke ili kanabisa u skladu sa članom 278. Krivičnog zakona,
- 1.71. Organizovanje, upravljanje ili finansiranje trgovine opojnim drogama ili psihotropnim supstancama u skladu sa članom 279. Krivičnog zakona,
- 1.72. Falsifikovanje novca u skladu sa članom 302. Krivičnog zakona,
- 1.74. Učešće u ili organizovanje organizovane kriminalne grupe u skladu sa članom 283. krivičnog zakona,
- 1.75. Ilegalno nošenje oružja, u skladu sa članom 374 krivičnog zakona,
- 1.76. Zastrašivanje u krivičnom postupku za organizovani kriminal u skladu sa članom 395. Krivičnog zakona,
- 1.77. Zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja u skladu sa članom 422. Krivičnog zakona,
- 1.78. Zloupotreba službene informacije u skladu sa članom 423. Krivičnog zakona,
- 1.83. Prihvatanje mita u skladu sa članom 428. Krivičnog zakona,
- 1.84. Davanje mita u skladu sa članom 429. Krivičnog zakona,
- 1.89. Falsifikovanje službene dokumentacije, u skladu sa članom 434. Krivičnog zakona”.⁵⁶

⁵⁶ Član 15. Zakona o sudovima, Zakon br. 03/L-199., “Službeni list Republike Kosova”, br. 37, 28.12.2012. Priština. U radu su navedena samo djela koja pripadaju djelima “organizovanog kriminala”.

2.3. Uzroci nastanka organizovanog kriminala

Kao što smo pomenuli kroz ovo istraživanje glavni uzrok za kriminalno djelovanje jeste ostvarivanje ekonomske dobiti. Još veći problem imamo ako je to organizovanje potaknuto vladajućom strukturom koja sa sobom nosi čitavo društvo.

Od samog upoznavanja ovakvih kriminalnih djelatnosti kroz historiju razvoj organizovanog kriminala je vremenom dobivao sve više na značaju budući da je svijest društva bivala drugačija i kao što smo već pomenuli ratovi postaju biti vodeća prijetnja društvu već savremene prijetnje kao što su organizvani kriminal i terorizam sve više dobivaju na značaju.

Razlog tome jeste upravo razarajuće posljedice koje ono sa sobom nosi. Dakle posljedice koje organizovani kriminal može da prouzrokuje su nemjerljive.

Kriminogeneza svakoga kažnjivoga ponašanja rezultat je endogenih odnosno unutrašnjih faktora koji obilježavaju počiniteljevu biopsihološku strukturu i egzogenih odnosno vanjskih elemenata koji iz počiniteljeve okoline uzrokuju počinjenje krivičnog djela.

Riječ je dakle o određenim privrednim, finansijskim, socijalnim, pravnim i drugim društvenim okolnostima koje uvjetuju počinjenje krivičnih djela u vezi sa organizovanim kriminalom ili mu pak pogoduju.

Poznavanje sadržaja, opsega, sistema, modusa operandi i drugih obilježja organizovanog kriminala, preduslov je etiološke analize njegovih uzroka i preduzimanja odgovarajućih preventivnih i represivnih mjera u njegovom suzbijanju.

Međutim isto tako je bitno poznavati i njegov ishod i specifičnosti koje mu daje posebno značenje i dimenziju. Značenje organizovanog kriminala prije svega ogleda se u vrlo visokim štetama, a u relativnom malom broju otkrivenih počinitelja tih delikata.⁵⁷

Istaknuli smo da u ozbiljnija istraživanja organizovanog kriminala u svijetu otpočela 70-ih godina te da su štete od “organizovanog kriminala ogromne”. U tom smislu prvo značajnije istraživanje je pokazalo da je u Bosni i Hercegovini u prošloj godini⁵⁸ zbog pranja novca i drugih vrsta ekonomskog kriminala izgubila oko pet milijardi konvertibilnih maraca, Vijeću Evrope predložili su bh. eksperti iz SIPA-e uključeni u project asistencije policijskim službama CARPO.

Nadalje osim finansijske štete koja neposredno pogađa prihode ili rashode godišnjeg proračuna, organizovani kriminal ugrožava funkcioniranje unutrašnjeg držišta odnosno privrednog sistema. Kriminalne privredne aktivnosti mogu uzrokovati poremećaj tržišnih zakonitosti tržišne politike na zajedničkom unutrašnjem tržištu te ugroziti druge politike pri nedostatku sredstava za njihovo finansiranje.

Važno istaći, da kriminal na štetu finansijskih sredstava ima političku cijenu, koja se skupo plaća gubitkom povjerenja građana u državne institucije te podriivanje ugleda i kredibiliteta države. Štetne posljedice organizovanog kriminala i drugih kažnjivih ponašanja protiv finansijskih interesa odražavaju se i u sferi politike, privrede i finansija.

Generator pojave organizovanog kriminala u zemljama u razvoju je uticaj određenih neposrednih društvenih faktora kriminala. U tom kontekstu savremena kriminologija podrazumijeva uticaj ekonomskih kriza i privrednih depresija, siromaštvo, nezaposlenost, uticaj iz inozemstva, degradiranu porodicu i sl.

⁵⁷ Singer M, Globus, Zagreb, 1996, str 595

⁵⁸ Vidi Dannecker, G., „Strafrecht in der Europäischen Gemeinschaft“, Juristen Zeitung, 1996, str 875

Šta je to što pojedince dovodi do stanja koje narušava legitimne i moralne vrijednosti radi ostvarivanja vlastitih interesa ugrožavajući pri tome društvenu strukturu je pitanje za koje je potrebno uključiti i psihologe, da daju svoj sud.

Ono što je sigurno jeste da je organizovani kriminal prijetnja globalnoj sigurnosti i definitivno zahtjeva analizu mnogih stručnjaka iz različitih društvenih oblasti. Upravo to je ono što potenciramo kroz cjelokupno istraživanje a ogleda se kroz uzajamnoj pomoći kako društva tako i pojedinaca u tom društvu.

2.4. Organizovani kriminal – prijetnja savremenoj civilizaciji

Već nekoliko puta smo pomenuli da je organizovani kriminal dobio primat u prijetnjavama sigurnosti na globalnom planu. Razlog tome jeste upravo činjenica da je savremeno društvo dobilo i savremene ciljeve i mogućnosti prema kojima teži ostvarivanju stabilne finansijske situacije. Koristeći pri tome tezu da “cilj ne bira sredstva” dolazi do nupotrebe nelegitimnih sredstava za ostvarenje svojih vlastitih interesa.

U kontekstu počinilaca organizovanog kriminala M. Suučeska naglašava: “Pri ocjeni izvršilaca dolazi se do saznanja da neki rade stručno id a su svoju osposobljenost usmerili u kriminalnu radnju na različitom području poslovanja”. Njihov cilj je dakle naći žrtvu, pripremiti je za obavljanje posla kada se dobije imovinska korist, ona se sklanja.

Prema drugom scenariju, njihov je cilj kako doći do imovinske koristi, bez obzira ko će biti žrtva. Takve radnje imaju sve osobine organizovanog kriminala. Radi se o izvršiocima koji djeluju u ime i za račun organizovanog kriminala.

Krivična djela organizovanog kriminala najčešće su se javljala kroz zloupotrebu položaja ili ovlaštenja, pranje novca, trgovinom ljudima, trgovinom narkoticima, cyber kriminal i drugim oblicima koji su navedeni u prethodnom pogavlju ovog rada.

U posljednjih nekoliko godina je uočena i pojava krivičnog djela krivotvorenja kreditnih i ostalih kartica bezgotovinskog plaćanja (registrovano jedno djelo), što predstavlja novi oblik kriminala.

Sve ovo zahtjeva posebnu pažnju i angažiranje pripadnika policije na suzbijanju ove vrste zloupotreba. Upravo zbog toga je važna regionalna saradnja koja će postaći države da sarađuju za pronalaženje adekvatnih mehanizama (definisanim kroz multilateralne ili bilateralne sporazume), te će na taj način nastojati pojačati i unutrašnje kapacitete (državne, federalne, kantonalne i općinske zakone i procedure) i omogućiti mirniju i stabilniju vlast koja će poslije rezultirati što manjim brojem registriranih djela koje se tiču organizovanog kriminala.

Države kao što su države Jugoistočne Evrope, države u tranziciji neophodno je popločati jasnim i preciznim krivičnim zakonima (budući da je riječ o obliku nelegitimnog i ilegalnog udruživanja s ciljem ostvarivanja ekonomske koristi koje je neophodno sankcionisati), da bi se osnažila borba protiv svjetske prijetnje.

Upravo to je i cilj ovog rada - da ukažemo na problem na kojem konstantno potenciramo a to je: razviti svijest kod pojedinca o kakvoj sigurnosnoj prijetnji je riječ i pojačati saradnju u borbi protiv iste.

U posljednje vrijeme mnogi stručnjaci upozoravaju da sve više određene kriminalne djelatnosti pronalaze i zajednički interes, što dovodi do većeg probleme za rješavanje ovog problema jer postaje teprimjetnim za organe gonjenja. Sve vrste kriminalne djelatnosti ugrožavaju i socijalni život na svim nivoima društvenog djelovanja.

Problem nastaje kada se suština djelovanja organizovanog kriminala koja je na početku bila usmejerena na tradicionalni način pomjera ka društvenim(savremenim) djelatnostima u kojima se ostvaruje najveći profit, koristeći savremena tehničko-tehnološka dostignuća.

Europol je objavio svoj redoviti godišnji izvještaj 'Serious and Organised Crime Threat Assessment' (SOCTA) organizovanom kriminalu u EU-u. SOCTA upozorava na to da na području EU-a djeluje oko 5.000 opasnih međunarodnih kriminalnih skupina, što je znatan skok u odnosu na izvještaj iz 2017., kada je registrirano 3.700 kriminalnih skupina.

“Teški i organizovani kriminal unutar Europske unije odlikuje se velikom različitosti kriminalnih aktivnosti čija kompleksnost i zamah postaju sve veći. Kriminalci brzo usvajaju nove tehnologije i integriraju ih u svoje aktivnosti ili grade nove poslovne modele temeljene na njima. Upotreba novih tehnologija organiziranih kriminalnih skupina ima i velik utjecaj na cijeli spektar kriminalnih aktivnosti”, upozorava se o izvještaju SOCTA za 2017. godinu.

3. SPRIJEČAVANJE ORGANIZOVANOG KRIMINALA – MOGUĆNOSTI I OGRANIČENJA

Organizovani kriminal infiltriran je u gotovo sve

sfere društvenog i državnog života,

pa je realno očekivati

„razvoj novih krimi biznisa”

(Stanimir Đukić, 2013).

3.1. Jačanje državnih institucija

Primjetna je veza organizovanog kriminala sa političkom i ekonomskom elitom, ali i sa novim centrima finansijske moći (tzv. tajkuni),⁵⁹ odnosno sa izvjesnim oblicima političkog, ekonomskog i ekološkog kriminala. Stoga su i jasna nastojanja organizovanog kriminala da se infiltrira⁶⁰ u politički sistem mnogih zemalja, što čini finansiranjem predizbornih kampanja izvjesnih političkih struja, odnosno korupcijom ili zastrašivanjem glasačkog tijela i političkih faktora. Time se ekonomska moć transformiše u političku, postignute političke pozicije koriste za uvećanje ekonomske moći, a „prljavi kapital legalizuje i oploduje” (Abazović, 2012:431).

Vratit ćemo se na primjer iz uvoda ovog rada o stablu i korijenu koji kaže da kada je stablo staro ne daje nikakve plodove. Sličan slučaj je i kada stablo ima truhlih plodova oni vrše negativan uticaj na druge plodove i oni postaju uništeni. To možemo primjeniti i na organizovanom kriminalom infiltriranom u političke stranke. Organizovani kriminal u političkim strankama (naročito ako je riječ o strankama koji su na vlasti), ekvivalentan je lošem stanju države, koje je dalje ekvivalentno raspadom cjelokupnog sistema društva koje vodi u bezvlašće.

⁵⁹ **Tajkun** je neformalni izraz kojim se označava čovjek koji zauzima istaknuto mjesto u svijetu industrije, zahvaljujući čemu je stekao veliko bogatstvo. To je veoma bogat i moćan poslovni čovjek ili industrijalac.

⁶⁰ Pojam **infiltracija** potiče od latinske riječi što znači prodiranje u što, međusobno ravnomjerno razilaženje i raspoređivanje proizvoda bolesti po supstanciji organa. Ovaj pojam se također vrlo često koristi kako bi se označio način prodiranja u organe vlasti.

Praksa je pokazala da neadekvatno sankcionisanje i institucionalno tolerisanje organizovanog i drugih oblika kriminala i korupcije najozbiljnije ugrožava uspostavljanje demokratskog društva, vladavinu prava, izgradnju povjerenja i pomirenja među narodima, održiv ekonomski i socijalni razvoj, evropske integracije, moralnu obnovu i prosperitet društva.

Isto tako praksa pokazuje da se građani BiH suočavaju sa moćnom i uticajnom kriminalnom strukturom koja ima svoje predstavnike u institucijama vlasti, političkim strankama, međunarodnoj zajednici i biznisu što potvrđuju različiti izvještaji domaćih i međunarodnih agencija za sprovedbu zakona.

Nastoji se realizovati scenario očuvanja, jačanja i legalizacije kriminalne strukture i kriminalnih poslova kroz izbjegavanje sankcionisanja ili sankcionisanja malog broja odgovornih za kriminal te stvaranja privida institucionalne borbe protiv kriminala i korupcije.

Vratit ćemo se na Kresejev model organizovanog kriminala koji navodi tri osnovna elementa za razvoj istog. Dakle, vlada, društvo i ilegalno tržište. Ukoliko je neadekvatna struktura vlasti koja ne primjeti djelovanje organizovanog kriminala ili mu pomaže u izvršenju istog, dobijamo prostor za dublji razvoj različitih kriminalnih djelatnosti, ako uzmemo u obzir i činjenicu da svako krivično djelo za sobom vuče još jedno, također krivično djelo.

Procjena policijskih agencija sačinjena na osnovu njihovih analiza vršenih tokom redovnih poslova i zadataka ukazuje na to da su organizovane kriminalne grupe vrlo prilagodljive u njihovim nelegalnim aktivnostima. Takođe, prepoznato je da se organizovane kriminalne grupe lako prilagođavaju promjenama u političkom, ekonomskom i društvenom okruženju.

Ukoliko država ne posjeduje efikasan zakonodavni okvir koji je izvan djela organizovanog kriminala, odnosno u sebi nema primjese kriminalnih aktivnosti, borba protiv ovakvog krivičnog djela postaje moguća. Definisani zakon, procedure, te regionalna saradnja omogućavaju borbu

protiv organizovanog kriminala i jedino na taj način nastoji osposobiti i osnažiti krivične zakone u državama i omogućiti im postojanje.

Organizovani kriminal je nesumnjivo jedan od najopasnijih pojava oblika kriminaliteta, koji izravno utiče na stabilnost i sigurnost svake zemlje, narušava osnovne društvene vrijednosti demokatskog i gradanskog društva, ugrožava vladavinu prava, povjerenje u javne institucije i pravnu državu, te škodi ekonomski razvoj i napredak.

Razvoj i jačanje organizovanog kriminala u međunarodnim okvirima zahtijeva razvoj efikasnih modaliteta međunarodne saradnje u toku krivične i finansijske istrage i postupka oduzimanja imovine stečene kriminalom. U tom pravcu, neophodno je da države usvoje mjere kojima će omogućiti svojim nadležnim institucijama da konfiskuju imovinu/prihod stečen kriminalom. Na ovaj način će moći adekvatno odgovoriti ovom izazovu, te adekvatno sudjelovati u međunarodnoj saradnji, participirati u zajedničkim istragama, pružati pomoći u privremenom oduzimanju prihoda stečenih kriminalom i pomoći u trajnom oduzimanju, vraćanju ili raznji nelegalno stečene imovine koja se nalazi u drugoj državi.

3.2. Razvijanje svijesti o organizovanom kriminalu

Organizirani kriminal je vrsta bezakonite radnje u kojem postoji organizacijska struktura slična korporaciji ili udruženju. Osnovi cilj organiziranog kriminala je stjecanje materijalne koristi ili dohotka.

Iz navedene definicije jasno je da je riječ o jednom od najtežih oblika organizovanja koje sa sobom nosi dugoročne posljedice kako za društvo tako i za svakog pojedinca. Naš cilj kroz ovo istraživanje jeste ukazati na potrebu da se razvije svijest o neophodnosti detaljnijeg istraživanja i elaboriranja jednog problema kao što je organizovani kriminal.

Usmjerit ćemo preokupaciju sa tradicionalnih načina ostvarivanja ekonomskih moći kao što je rat, različiti oblici okupacija i sl. na savremene načine koje sa sobom nose i savremene i dugovoročne posljedice koje ostavlja na društvo. Jedno je sigurno da je organizovani kriminal najveća opasnost u kombinaciji sa terorizmom – jedna od vodećih sigurnosnih prijetnji.

Percepcija organizovanog kriminala kao krivičnog djela, nelegitimnog, načina ostvarivanja vlastitih interesa, ekonomske dobiti nas vodi ka realizaciji ideje koju ima ovo istraživanje. Potaknuto još adekvatnom regionalnom saradnjom mogućnost suzbijanja ovog oblika organizovanja je nemjerljiva.

Ono što je posebno bitno pomenuti jeste i činjenica da je neophodno i brzo djelovati i razviti svijest o ovom globalnom problemu budući da je, prema statistikama koje sa sobom nosi ovo istraživanje, dokazano da se broj djela organizovanog kriminala iz godine u godinu povećava, te ukoliko ne postoji adekvatan zakonski mehanizam koji će suzbiti ovakvu sigurnosnu prijetnju onda je definitivno da postajemo svijet kriminala i bezvlašća.

Organizovani kriminal ima duboke temelje ukorijenjene kroz tanke slojeve tla koji je moguće popraviti, podebljati debelim slojem zemlje koje se ogleda kroz efikasne mehanizme, prvenstveno zakonske principe, a zatim i sporazume među državama i na taj način onemogućiti daljnje prodiranje krivičnih djela na površinu.

Organizovani kriminal, ma koliko izgledao savremeni društveni fenomen, u suštini je univerzalna i historijska pojava. Naime, razni oblici organizovanosti u izvršenju kriminalnih radnji, kao profesionalni i profitni model aktivnosti ostvarivanja političkog uticaja i ostvarivanja drugih oblika moći u društvu, bili su poznati još početkom XVIII vijeka. Suštinski gledano, organizovani kriminal je specifičan oblik savremenih vidova profesionalnog krimina koji se po mnogim osobinama razlikuje i od tradicionalnih vidova zločinačkog udruživanja, kao i od klasičnih oblika kriminala kako nacionalnih tako i međunarodnih razmjera. U tom smislu, bukvalno, ni jedan kontinent pa ni država svijeta nije pošteđena organizovanog kriminala.

Još jedan od bitnijih problema koji je obuhvaćen ovim istraživanjem jeste da smo se fokusirali upravo na područje Jugoistočne Evrope koje obuhvata države u tranziciji te je stoga pogodno tlo za razvoj organizovanog kriminala.

Kroz sljedeće poglavlje ovog rada predočiti ćemo konkretne mehanizme za očuvanje sigurnosti na ovom području, te prikazati na koji način je moguće zaštititi društveni poredak od ovakvih oblika krivičnog organizovanja.

3.3. Bilateralni i multilateralni ugovori država u regionu

Da bi države u regionu normalno funkcionisale i riješavale probleme unutar svoje državne strukture neophodno je da se “udruže” s drugom državom ili državama s ciljem ostvarivanja kompatibilne saradnje koja će omogućiti normalno funkcionisanje nadnacionalnog sistema s ciljem ostvarivanja normalnih uvjeta za spriječavanje djela organizovanog kriminala. Već smo naveli da je organizovani kriminal jedno od vodećih sigurnosnih izazova koji sa sobom nosi prijetnju po cijelo društvo.

U prilog ovome ide i činjenica da su države Jugoistočne Evrope potpisnice mnogobrojnih bilateralnih i multilateralnih ugovora. Navest ćemo sve države regiona. Pregled bilateralnih i multilateralnih ugovora započinjemo – Albanijom.

Generalni direktorat za ljudska prava i pravne poslove, Odeljenje za ekonomski kriminal u Strazburu, u avgustu 2009.godine je objavilo kao podršku tužilačkoj mreži u Jugoistočnoj Evropi, popis multilateralnih i bilateralnih sporazuma u oblasti međunarodne saradnje.

Prema tom popisu, među mnogobrojnim multilateralnim sporazumima koje je Albanija potpisala spomenut ćemo samo one koje se tiču djela organizovanog kriminala. 1998. Albanija je potpisala “Evropsku konvenciju o prijenosu postupka u krivičnim stvarima” i “Konvenciju o transferu osuđenih lica”. Zatim, 2001. godine potpisala je “Konvenciju o visokotehnološkom kriminalu”, te 2003. dodatni protokol uz “Konvenciju o visokotehnološkom kriminalu”.

“Konvencija Vijeća Evrope o radnjama protiv trgovine ljudskim bićima” potpisana je 22.12.2005, ratifikovana 06.02.2007, a stupila na snagu 01.02.2008. Zatim, “Konvencija UN protiv nezakonitog prometa opojnih droga i psihotropnih supstanci” ratifikovana je 2001.

Jedna od najvažnijih je i “Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala” (UNTOC) - potpisana 12.12.2000, kao i “Protokol za prevenciju, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudskim bićima, naročito ženama i djecom”, kojim se dopunjava Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala - potpisana 2000. “Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i vazduhom”, kojim se dopunjava Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala potpisan je 2000. godine.

Albanija je, također i potpisnica i bilateralnih sporazuma sa Republikom Italijom o transferu osuđenih lica⁶¹. Zatim, sa Republikom Makedonijom u vezi pomoći sa građanskim i krivičnim stvarima⁶². Isti sporazum potpisala je i sa Rumunijom i Mađarskom, samo znatno kasnije.⁶³

Bosna i Hercegovina je među multilateralnim sporazumima, potpisnica “Evropske konvencija o prenosu postupka u krivičnim stvarima” iz 2004. godine. Iste godine je postala potpisnica i “Konvencije o transferu osuđenih lica”. Godinu dana poslije, potpisala je “Konvenciju o kibernetičkom kriminalu, te dodatni protokol uz nju.⁶⁴ Kao i Albanija i naša

⁶¹ Bilateralni ugovor između Republike Albanije i Republike Italije „o transferu osuđenih lica“;

⁶² Bilateralni ugovor između Republike Albanije i Republike Makedonije „o međusobnoj pravnoj pomoći u krivičnim i građanskim stvarima“ odobren zakonom br. 8304, od 12.03.1998;

⁶³ Bilateralni ugovor između Republike Albanije i Republike Rumunije „o međusobnoj pravnoj pomoći u krivičnim, građanskim i porodičnim stvarima“ i bilateralni ugovor između Republike Albanije i Republike Mađarske „o međusobnoj pravnoj pomoći u krivičnim, građanskim i porodičnim stvarima“.

⁶⁴ Konvencija o kibernetičkom kriminalu (ETS 185) – potpisana 09.02.2005, ratifikovana 19.05.2006, stupila na snagu 01.09.2006 i Dodatni protokol uz Konvenciju o kibernetičkom kriminalu, a u vezi sa kažnjavanjem djela rasističke i ksenofobične prirode učinjenih putem kompjuterskih sistema (CETS br. 189) - potpisan 09.02.2005, ratifikovan 19.05.2006, stupio na snagu 01.09.2006.

država je potpisnica “Konvencije Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organiziranog kriminala.”⁶⁵

Od bilateralnih sporazuma bitno je izdvojiti s Hrvatskom o pravnoj pomoći u građanskoj i kazненоj stvari, potom sa Makedonijom i Slovenijom o izručenju, te sa Srbijom i Crnom Gorom o međusobnom izvršavanju sudskih odluka u krivičnim stvarima od 2005. godine.

Hrvatska je potpisala “Konvenciju Vijeća Evrope o suzbijanju trgovine ljudima”⁶⁶. Osim toga, kao i Albanija i BiH, potpisnica je i “Konvencije Ujedinjenih naroda o suzbijanju organizovanog kriminala”.

Među bilateralnim ugovorima, Hrvatska je potpisala sa Slovenijom o međusobnoj pravnoj pomoći⁶⁷, te sa Slovenijom o izručenju⁶⁸.

Makedonija je potpisala multilateralni sporazum o zaplijeni prihoda koji su stečeni na ilegalan način – kriminalom i o prihodima koji su stečeni - terorizmom⁶⁹. Kao i prethodne

⁶⁵ Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organiziranog kriminala (UNTOC) - potpisana 12.12.2000, ratifikovana 24.04.2002;

⁶⁶ Konvencija Vijeća Evrope o suzbijanju trgovanja ljudima (CETS br. 197) - potpisana 16.05.2005, ratifikovana 05.09.2007, stupila na snagu 01.02.2008;

⁶⁷ Ugovor između Republike Hrvatske i Republike Slovenije o međusobnom izvršavanju sudskih odluka u kaznenim stvarima, potpisan u Zagrebu 07.02.1994;

⁶⁸ Ugovor između Republike Hrvatske i Republike Slovenije o izručenju, potpisan u Brodu kod Kranja 08.06.1994;

⁶⁹ „Konvencija o pranju, traženju, zapljeni i konfiskaciji prihoda stečenih kriminalom” (ETS 141) - potpisana 14.12.1999, ratifikovana 19.05.2000, stupila na snagu 01.09.2000 i „Konvencija Vijeća Evrope o pranju, traženju, zapljeni i konfiskaciji prihoda stečenih kriminalom i o finansiranju terorizma” (CETS 198) - potpisana 17.11.2005, ratifikovana 27.05.2009, stupila na snagu 01.09.2009.

države, tako je i Makedonija potpisnica “Konvencije Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala”, te sljedećih protokola: “Protokol za prevenciju, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudskim bićima, naročito ženama i djecom”, kojim se dopunjava Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala iz 2000 i “Protokola protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i vazduhom”, kojim se dopunjava Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, također iz 2000. godine.

Od bilateralnih sporazuma najznačajniji su sa Ukrajinom o pomoći u građanskim stvarima⁷⁰, Srbijom i Crnom Gorom o pomoći u krivičnim i građanskim stvarima⁷¹ i sa Bosnom i Hercegovinom o izvršavanju sudskih odluka u građanskim stvarima.⁷²

Srbija je kao i Makedonija potpisnica “Konvencije o zaplijeni prihoda stečenih kriminalom i finansiranju terorizma”⁷³. Također, Srbija je potpisnica “Konvencije o trgovini

⁷⁰ Ugovor između Republike Makedonije i Ukrajine o pravnoj pomoći u građanskim stvarima, (“Služben vesnik na Republika Makedonija” br. 48/2000), 20.06.2003.

⁷¹ Ugovor između Republike Makedonije i Srbije i Crne Gore o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima, (“Služben vesnik na Republika Makedonija” br. 77/04), 09.03.2005.

⁷² Ugovor između Republike Makedonije i Bosne i Hercegovine o međusobnom izvršavanju sudskih odluka u krivičnim stvarima, (“Služben vesnik na Republika Makedonija” br. 59/06), 14.10.2006.

⁷³ Konvencija o pranju, traženju, zapljene i konfiskaciji prihoda stečenih kriminalom (ETS 141) - potpisana 09.10.2003, ratifikovana 09.10.2003, stupila na snagu 01.02.2004 i Konvencija Vijeća Evrope o pranju, traženju, zapljene i konfiskaciji prihoda stečenih kriminalom i o finansiranju terorizma (CETS 198) - potpisana 16.05.2005, ratifikovana 14.04.2009, stupila na snagu 01.08.2009.

ljudima i prometu opojnih droga”.⁷⁴ Kao i sve do sada navedene države, i Srbija je potpisnica “Konvencije UN-a o sprječavanju organizovanog kriminala”.⁷⁵

Od bilateralnih sporazuma, potrebno je istaknuti sporazume sa Bosnom i Hercegovinom⁷⁶, Hrvatskom⁷⁷ i Makedonijom⁷⁸.

Također, Crna Gora je potpisnica mnogobrojnih multilateralnih sporazuma među kojima su najznačajniji: “Konvencija za zaštitu pojedinaca i Krivično-pravna konvencija o korupciji”⁷⁹. Kao i sve do sada navedene zemlje i Crna Gora je potpisnica “Konvencije UN-a o sprječavanju organizovanog kriminala i Konvencije Vijeća Evrope protiv trgovine ljudima”⁸⁰.

⁷⁴ Konvencija Vijeća Evrope o radnjama protiv trgovine ljudskim bićima (CETS br. 197) - potpisana 16.05.2005, ratifikovana 14.04.2009, stupila na snagu 01.08.2009 i Konvencija protiv nezakonitog prometa opojnih droga i psihotropnih supstanci - ratifikovana 15.11.1990.

⁷⁵ Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (UNTOC) - stupila na snagu 29.09.2003.

⁷⁶ Ugovor između Srbije i Crne Gore i Bosne i Hercegovine o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima od 24.02.2005. (“Službeni list SCG” - Međunarodni ugovori br. 6/2005). Stupio na snagu 09.02.2006.

⁷⁷ Ugovor između Savezne Republike Jugoslavije i Republike Hrvatske o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima od 15.09.1997. godine, stupio na snagu 1998. godine (“Službeni list SRJ”, - Međunarodni ugovori 1/1998).

⁷⁸ Ugovor između Srbije i Crne Gore i Republike Makedonije o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima, stupio na snagu 09.03.2005. godine (“Službeni list SCG”- Međunarodni ugovori br. 22/2004).

⁷⁹ Konvencija za zaštitu pojedinaca sa osvrtom na automatsku obradu ličnih podataka (ETS 108) - potpisana 06.09.2005, ratifikovana 06.09.2005, stupila na snagu 06.06.2006 i Krivično-pravna konvencija o korupciji (ETS 173) – ratifikovana 18.12.2002, stupila na snagu 01.04.2003.

⁸⁰ Konvencija Vijeća Evrope o akcijama protiv trgovine ljudima (CETS br. 197) - potpisana 16.05.2005, ratifikovana 30.07.2008, stupila na snagu 01.11.2008 i Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (UNTOC) - potpisana 12.12.2000, ratifikovana 06.09.2001.

Bilateralni sporazumi koji vežu Crnu Goru i Srbiju su sporazumi o pravnoj pomoći u krivičnim i građanskim stvarima i izvršavanju sudskih odluka u krivičnim stvarima⁸¹. Sporazum koji predstavlja sponu između Crne Gore i Makedonije je ugovor o pravnoj pomoći u krivičnim i drugim stvarima.

3.4. Dokumenti Srbije, Crne Gore, Bosne i Hercegovine, Makedonije, Albanije, Kosova i Hrvatske

Strategija za borbu protiv organizovanog kriminala u Bosni i Hercegovini je ključni dokument Vijeća ministara za period od 2014. – 2016. godine kojim su jasno definisani ciljevi za borbu protiv ovakvog kriminalnog udruživanja. “Donošenje i implementacija Strategije za borbu protiv organizovanog kriminala je od najšireg značaja za sve građane Bosne i Hercegovine i važan je korak u procesu pridruživanja Evropskoj uniji ali i jasna opredjeljenost Bosne i Hercegovine da u najvećoj mogućoj mjeri da doprinos u borbi protiv evidentno globalnog problema”⁸².

Bosna i Hercegovina teži borbi protiv organiziranog kriminala, što podrazumijeva koordinaciju i bolje korištenje obavještajnih podataka, kao i informacija proisteklih iz strateških analiza i procjena prijetnji, pojačanu međusobnu saradnju nadležnih institucija i agencija, efikasnu provedbu postojećih zakona, primjenu najboljih iskustava i praksi, kao i razvijanje regionalne i međunarodne saradnje na svim razinama.

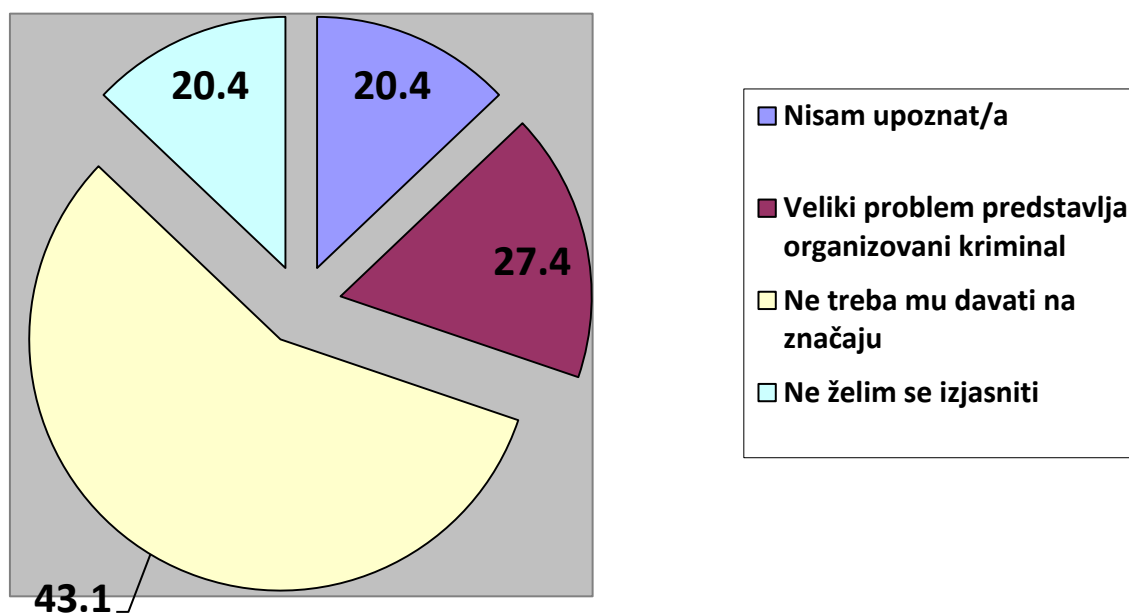
Ono što je značajno i što je definisano ovom strategijom je upravo neophodnost saradnje između svih elemenata državnog sistema kako bi se napravio važan iskorak u borbi protiv organizovanog kriminala.

⁸¹ Ugovor između Crne Gore i Republike Srbije o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima i Ugovor između Crne Gore i Republike Srbije o međusobnom izvršavanju sudskih odluka u krivičnim stvarima.

⁸² Izvor: Strategija za borbu protiv organizovanog kriminala za Bosnu i Hercegovinu, Sarajevo, 2013

U narednom periodu potrebno je da Bosna i Hercegovina jača kapacitete i nastavi aktivnosti na borbi protiv svih vidova organiziranog kriminala, što je prioritetni cilj u očuvanju sigurnosti i stabilnosti BiH građana. Za potrebe magistarskog rada upotrijebljena je anketa na slučajnom uzorku od 100 građana.

Ono što smo željeli saznati pomenutom anketom bilo je upravo: koliko su građani naše države upoznati i šta za njih predstavlja organizovani kriminal? Iznenadjuća je činjenica da ovom anketom dolazimo do zaključka da je svijest o ovom (kao što smo već pomenuli- svjetskom fenomenu) veoma mala. Tome u prilog najbolje ide činjenica da je postotak od čak 43,1% stanovništva odgovorilo da ga organizovani kriminal ne zanima i da mu nije potrebno davati na značaju.

Šema 6: Rezultati ankete provedene nad stanovništvom Bosne i Hercegovine. Odgovor na pitanje: Šta za Vas predstavlja organizovani kriminal?

Dokument kojim su definisani ciljevi u borbi protiv organizovanog kriminala u Republici Srbiji naziva se: Nacionalna strategija za borbu protiv organizovanog kriminala u Republici Srbiji. Ovim dokumentom jasno su definisani svi oblici borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala u ovoj državi.

“ Osnovni ciljevi Strategije su:

1. razvijanje proaktivnog pristupa u borbi protiv organizovanog kriminala;
2. povećanje efikasnosti u borbi protiv organizovanog kriminala odgovarajućom primjenom preventivnog i represivnog djelovanja, kao i oduzimanje imovine proistekle izvršenjem krivičnog djela;
3. harmonizacija nacionalnog zakonodavstva sa međunarodnim standardima u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala;
4. jačanje kapaciteta (ljudskih i materijalno-tehničkih) svih državnih organa koji učestvuju u borbi protiv organizovanog kriminala;
5. jačanje saradnje na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou;
6. jačanje saradnje između državnih organa, privatnog sektora i civilnog društva”⁸³.
- 7.

Strategijom Vlada Republike Srbije utvrđuje politiku u oblasti uspostavljanja efikasnog sistema za borbu protiv organizovanog kriminala, kojom definiše strategijske ciljeve, uloge i odgovornost državnih subjekata i određuje okvire za izradu planova implementacije. Takođe, Strategijom se stvaraju dodatni uslovi za efikasnije uključivanje Republike Srbije u regionalni, evropski i svjetski koncept borbe protiv organizovanog kriminala.

Nacionalni plan za borbu protiv organiziranog kriminala, dokument je Vlade Republike Hrvatske kojom su također definisani ciljevi kojim se uspostavlja temelj za razvoj državnog sistema i institucija, potrebnih za borbu protiv ovog oblika udruživanja.

⁸³ Šire u „Nacionalna strategija za borbu protiv organizovanog kriminala u Republici Srbiji“, Službeni glasnik RS, 2009

Prema međunarodnim procjenama Hrvatska se svrstava, obzirom na situaciju u regiji, u krug zemalja visokog sigurnosnog rizika u pogledu organizovanog kriminala. Najznačajniji i najprisutniji su pojavni oblici tradicionalnog oganizovanog kriminala kao što su : ilegalne migracije, krijumčarenje droga i ilegalna prodaja oružja, te krivotvorenje i distribucija krivotvorenog novca.

Hrvatska je također prihvatila brojne međunarodne i regionalne dokumente u području suzbijanja organizovanog kriminala, te je u proteklih nekoliko godina puno učinila na prilagodbi unutarnjeg zakonodavstva s međunarodnim standardima. Svi ti međunarodni instrumenti koriste se u praksi relativno često.

Hrvatska također, sudjeluje u radu mnogobrojnih međunarodnih i regionalnih tijela koja nadgledaju primjenu usvojenih pravnih standarda, te onih kojima je zadatak pomoći zemljama u regiji implementirati usvojene standarde.

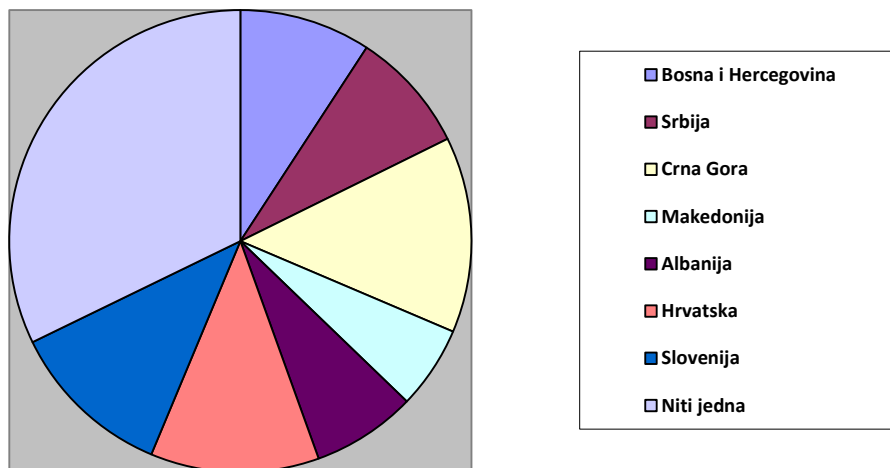
Strategija za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala, dokument je Crne Gore kojim su također definisani jasni ciljevi koje je potrebno postići kako bi se borba protiv organizovanog kriminala smatrala uspješnom. Vlada Crne Gore ovaj dokument donijela je u Podgorici, u maju 2009. godine, te je definisala period od 2010. do 2014. godine.

Kontrolu sprovođenja Strategije u periodu praćenja Akcionog plana 2013-2014 vrši Nacionalna komisija za sprovođenje Strategije borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala, dok Sekretarijat Nacionalne komisije obavlja stručne zadatke u prikupljanju, obradi i pripremi izvještaja nadležnih organa i njihovo integrisanje u šestomjesečni izvještaj za Nacionalnu komisiju.

Slovenija, Makedonija i Albanija, također imaju strateške dokumente kojim nastoje uspostaviti ciljeve kojim će se definirati djela organizovanog kriminala i preventivno suzbiti na način koji je regulisan funkcionisanjem navedenih država kroz zakone.

Ovi strateški dokumenti predstavljaju preventivno djelovanje u borbi protiv organizovanog kriminala. Mora se konstatirati da je prevencija kao metod u sprječavanju ovog kaznenog djela, bez obzira na ove dokumente, dosta zapostavljena.

Vratimo se na našu anketu provedenu nad stanovništvom Bosne i Hercegovine. Na pitanje: koja država na Balkanu ima najbolje mehanizme za borbu protiv organizovanog kriminala, odgovori su različiti. Svi ispitanici imaju svoju viziju sigurne države i svoje standarde po kojima oni prepoznaju iste.

Šema 7: Anketa provedena u BiH nad slučajnim uzorkom od stotinu ispitanika

U suprotstavljanju organizovanom kriminalu nadležni organi moraju da koriste savremene naučne metode i dostigunoća drugih nauka koja su primjenjiva u kriminološkim naukama. U tom kontekstu potrebno je stručno i u skladu sa procesnim odredbama u svim opravdanim slučajevima koristiti specijalne istražne tehnike i nužna je aktivnija uloga javnog

tužitelja u predkrivičnom postupku, naročito u fazi prikupljanja i osiguranja ličnih i materijalnih dokaza.

4. ORGANIZOVANI KRIMINAL NA PODRUČJU JUGOISTOČNE EVROPE

Prema dosadašnjim saznanjima droga u Bosnu i Hercegovinu najčešće ulazi iz južne Srbije i Crne Gore u pravcu Sarajeva, Mostara i Banja Luke, gdje se skladišti do nastavka transporta u zemlje Zapadne Evrope, a za transportovanje se koriste i naši državljani. U tom kontekstu treba istaći da je ilegalni transport droga sa Dalekog⁸⁴ i Bliskog Istoka⁸⁵ u Zapadnu Evropu, suhozemnim putem, jedna od tradicija balkanskog podzemlja. Već nekoliko desetina godina obavlja se ilegalni transport droge “Balkanskom rutom” koja ide preko teritorije bivše Jugoslavije. Prema podacima Interpola Balkanska ruta ima tri trase – sjevernu, južnu i centralnu (Bošković, 1998:184).

⁸⁴ **Daleki Istok** - se ponekad koristi kao sinonim za istočnu Aziju, pa se može definirati u geografskim ili kulturnim terminima koji uključuju povijesnu Kinu, Japan, Tajvan, Koreju i Vijetnam. On također obuhvata države i kulture jugoistočne Azije poput Kambodže, Malezije, Mianmara, Tajlanda, Indonezije i Filipina.

⁸⁵ Bliski Istok - je zapadnjački geopolitički naziv za područja sjeveroistočne Afrike i jugozapadne Azije čije su granice slabo definirane. U savremenom kontekstu, „Bliski istok” se osim po geografskim ne može ni okarakterizirati određenim kulturološkim čimbenicima s obzirom na njihovu heterogenost u etničko-jezičnom i vjerskom smislu, a kritizira ga se i zbog eurocentrične naravi. Alternativni naziv koji se pojavio u novije vrijeme i koji tek treba steći raširenu upotrebu je Jugozapadna Azija.

Slika 3: Balkanska ruta za trgovinu drogom

(Izvor: <https://www.google.ba/search?q=balkanska+ruta+droge&source=lnms&tb> 11.3.2018.)

4.1. Organizovani kriminal na području država u regionu

Kriminalističke procjene govore da je organiziranost narkopodzemlja u Bosni i Hercegovini na zavidnom nivou. Krivičnim zakonima eintiteta (Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske i Distrikta Brčko), predviđene su inkriminacije u okviru poglavlja “Krivična djela protiv zdravlja i ljudi”. Tako danas u navedenim zakonima egzistiraju inkriminacije:” Neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga”(čl.236. KZ Federacije Bosne i Hercegovine, čl.224. KZ Republike Srpske, čl.232. KZ Distrikta Brčko).

Broj istraga	Optužnica	Sporazum o priznanju krivnje	Osudjuća presuda
98	55 (56,12% u odnosu na broj provedenih istraga)	10 (18,18% u odnosu na broj podignutih optužnica)	17 (37,77% u odnosu na broj podignutih optužnica umanjena za broj sporazuma o priznanju krivnje)

Tabela 6: Prikaz podataka za krivična djela iz člana 185. KZ BiH Zasnivanje ropskog odnosa i prijevoz osoba u ropskom odnosu i člana 186. KZ BiH Trgovina ljudima, po stadijima krivičnog postupka uz procentualno učešće u svakom stadiju).

(Izvor: http://css.ba/wp-content/uploads/2011/06/OrganizKrim_BHS.pdf 12.02.2018.)

Migracije, uopšte, predstavljaju fenomen koji se primarno dovodi u vezu sa kretanjem i boravkom stranaca u BiH, pa možemo reći da je pravni okvir koji uređuje pitanja migracija sadržan u Zakonu o kretanju i boravku stranaca i azilu, Zakonu o ministarstvima i drugim organima uprave.⁸⁶ Odlukom o procedurama i načinu koordinacije aktivnosti na spriječavanju trgovine ljudima i ilegalne migracije u Bosni i Hercegovini i uspostavljanje funkcije državnog koordinatora za Bosnu i Hercegovinu⁸⁷, Vijeće ministara BiH odredilo je institucije koje su nadležne za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalne migracije.

⁸⁶ Zakon o ministarstvima i drugim organima uprave „Službeni glasnik BiH“, br. 5/03.

⁸⁷ Odluka o procedurama i načinu koordinacije aktivnosti na spriječavanju trgovine ljudima i ilegalne migracije u Bosni i Hercegovini i uspostavljanje funkcije državnog koordinatora za Bosnu i Hercegovinu, „Službeni glasnik BiH“, br. 24/03).

Trgovina ljudima, kao i ilegalne migracije, predmetom su uređenja u nizu zakonskih i podzakonskih akata i multilateralnih i bilateralnih sporazuma koje je Bosna i Hercegovina potpisala i ratificirala.⁸⁸

Broj istraga	Optužnica	Sporazum o priznanju krivnje	Osuđujuća presuda
60	42 (70% u odnosu na broj provedenih istraga)	5 (11,9% u odnosu na broj podignutih optužnica)	0 (0%)

Tabela 7: Prikaz podataka za krivično djelo iz člana 209. KZ BiH Pranje novca po stadijima krivičnog postupka uz procentualno učešće u svakom od stadija

(Izvor: http://css.ba/wp-content/uploads/2011/06/OrganizKrim_BHS.pdf 12.02.2018.)

Ključnu zakonodavnu infrastrukturu u Bosni i Hercegovini za spriječavanje i suzbijanje pranja novca čine odredbe krivičnih zakona i odredbe zakona o spriječavanju pranja novca. Krivično zakonodavstvo Bosne i Hercegovine propisuje inkriminaciju pranja novca na nivou Bosne i Hercegovine⁸⁹, na nivou etiteta Federacije BiH⁹⁰ i Republike Srpske⁹¹, i na nivou Brčko distrikta BiH⁹². Može se reći da su krivičnopravne odredbe o pranju novca u pomenutim zakonima usaglašene, s tim da krivični zakon Republike Srpske sadrži unutar inkriminacije pranja novca i odredbe koje posebno inkriminiraju oblike saučesništva u krivičnom djelu pranja novca.

⁸⁸ Najznačajniji zakonski i podzakonski akti u BiH, kao i multilateralni i bilateralni sporazumi, koji se odnose na trgovinu ljudima taksativno su pobrojani prilikom izlaganja problematike migracija.

⁸⁹ Krivični zakon Bosne i Hercegovine, „Službeni glasnik BiH“, br. 3/03

⁹⁰ Krivični zakon FBiH, „Službene novine FBiH“ br. 36/03

⁹¹ Krivični zakon Republike Srpske, „Službeni glasnik RS“, br.49/03

⁹² Krivični zakon Brčko distrikta BiH, „Službeni glasnik BDBiH“, br. 10/03

Kada je u pitanju država Slovenija onda možemo navesti da u njoj od 2002. godine djeluje međuresorska skupina za borbu protiv trgovine ljudima, čija je temeljna uloga cjelovit i usklađen pristup rješavanju pojave sa uključenjem svih za to nadležnih organizacija. U njoj sudjeluje Ministarstvo za vanjske poslove, policija, Državno tužiteljstvo, Vladin ured za jednake mogućnosti, društvo “Ključ”, razne humanitarne organizacije i udruge, mediji, Radio Slovenija.

Njihov je zadatak preventivno djelovanje aktivnosti na području gonjenja i sankcioniranja učinitelja krivičnih djela u povezivanju sa trgovinom ljudima, podsticanje promjena i dopunjavanje zakonodavstva, zaštita žrtava trgovine ljudima, obrazovanje i usavršavanje i međunarodna saradnja.

Godina	Dovođenje u ropski odnos	Posredovanje pri prostituciji	Svodništvo
1997	-	22	-
1998	-	22	-
1999	4	20	-
2000	2	10	-
2001	2	17	3
2002	10	21	-
2003	2	13	1
2004	2	3	-

Tabela 8: Krivična djela na području prostitucije i trgovine ljudima u Sloveniji

(Izvor: Ministarstvo za unutarnje poslove, <http://www.policija.si/si/> 18.02.2018)

Također, jedan od zastupljenijih djelatnosti koje spadaju pod opseg organizovanog kriminala u Sloveniji jesu i djela krijumčarenja automobila. Godišnje u Republici Sloveniji nestane između 12.000 i 13.000 vozila, čime krađe motornih vozila u poređenju sa drugim evropskim državama, smatraju stručnjaci, nisu tako veliki problem.

Trgovina drogom, ljudima i oružjem teče u smjeru istok-zapad, a u suprotnom smjeru se krijumčare ukradena vozila. Ukradena vozila obično napuste teritorij Republike Slovenije i registriraju se na temelju krivotvorenih dokumenata u nekim državama nekadašnje Jugoslavije ili se prodaju najprije prema Istoku.⁹³

<i>Godina</i>	<i>Broj traženih vozila</i>
<i>1995</i>	<i>1.389</i>
<i>1996</i>	<i>1.360</i>
<i>1997</i>	<i>1.058</i>
<i>1998</i>	<i>1.353</i>
<i>1999</i>	<i>1.310</i>
<i>2000</i>	<i>1.214</i>
<i>2001</i>	<i>1.355</i>
<i>2002</i>	<i>1.306</i>
<i>2003</i>	<i>1.355</i>

Tabela 9: Podaci o broju traženih vozila na području Republike Slovenije

(Izvor: Ministarstvo za unutarnje poslove, <http://www.policija.si/si> 15.02.2018)

Osim što je tranzitna država za trgovinu ljudima, Slovenija se također smatra i tranzitnom državom za transport droge. Analize kriminala, koje proizilaze iz istraživanja u okviru Europol⁹⁴, ukazuju da se u Evropi sve više novca iz ilegalnog tržišta droge usmjerava na legalno tržište, a profiti prodaje dinamično rastu.

⁹³ **Istok** – termin obuhvata sve istočne države. U ovom kontekstu je riječ o državama Bliskog istoka, odnosno državama Azije.

⁹⁴ **Europol** – predstavlja naziv za Policijsku agenciju Evropske unije koja je zadužena za održavanje reda i mira, a naročito je bitna za suzbijanje djela organizovanog kriminala.

Godina	Broj krivičnih djela
1997	998
1998	998
1999	1.370
2000	1.121
2001	1.164
2002	1.404
2003	1.064
2004	1.231

Tabela 10: Krivična djela neovlaštena proizvodnja i promet drogom u Sloveniji

(Izvor: Ministarstvo za unutarnje poslove, <http://www.policija.si/si> 04.05.2018.)

Kada govorimo o situaciji u Hrvatskoj koja se odnosi na organizovani kriminal, veoma bitno za napomenuti jeste da u ovoj Republici nije provedeno niti jedno sistematsko istraživanje organizovanog kriminala, stoga se procjena ovog fenomena može dati samo temeljem statističkih podataka koje prikuplja Ministarstvo unutarnjih poslova, Državno tužiteljstvo, USKOK⁹⁵, te Statistički zavod RH.

⁹⁵ **USKOK** – Državni pravobranilac Republike Hrvatske za suzbijanje korupcije i organizovanog kriminala.. Ured je prošao razvojni put u cilju što efikasnijeg suprotstavljanja korupciji i organiziranom kriminalu. Uz terorizam ti najteži oblici kriminala predstavljaju najveću opasnost za sigurnost, slobodu i pravdu.

Krivična djela	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Trgovina ljudima čl.175. stav 1., 2., 3.	x	x	x	x	x	x	4
Protuzakonito prebacivanje osoba preko državne granice čl.177. st.1. st.2. st.3.	x x	x x	x x	x x	x x	x x	38 16
Pranje novca čl.279. st.1. st.2. st.3. st.4.	2 2 x x	14 x 1 x	1 1 x x	3 2 7 x	2 x 2 x	1 3 1 1	2 3 x x
Primanje mita čl.347.	27	40	125	57	21	25	45
Davanje mita čl.348.	48	45	83	74	39	38	63
Primanje mita u privrednom poslovanju čl.294.a.	x	x	x	x	x	x	-
Davanje mita u privrednom poslovanju čl.294.b.	x	x	x	x	x	x	-
Trgovanje oružjem čl.335. st.2.	77	71	74	43	38	72	75
Udruživanje za učinjenje krivičnog djela čl.333. st.1. st.2. st.3. st.4.	19 3 4 2	13 2 6 x	23 x 31 x	29 1 26 x	28 2 15 2	24 x 16 x	12 2 5 x

Tabela 11: Krivična djela organizovanog kriminala zabilježena od strane policije od 1998. do 2004. (Izvor: Ministarstvo unutarnjih poslova. Odjela za analitiku i razvoj, evidencija krivičnih djela i njihovih činitelja)

Jedan od najzastupljenijih oblika organizovanog kriminala na području Jugoistočne Evrope je kao što je već pomenuto kroz sam rad - djelo trgovine ljudima. Broj otkrivenih i prijavljenih djela trgovine ljudima u Hrvatskoj je prosječan. Prema pokazateljima Ministarstva unutrašnjih poslova do sada su identificirane 33 žrtve. Prema podacima⁹⁶ broj je relativno

⁹⁶ Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja ljudima, Vlada RH, Nacionalni odbor za suzbijanje trgovanja ljudima, Zagreb 2002, str. 14.

prosječan, no treba računati s relativno velikom razmjerom neotkrivenih djela i sivom brojkom kriminala.

	2002	2003	2004
Uspostava ropstva i prijevoz robova	1	2	3
Međunarodna prostitucija	15	1	6
Podvođenje	35	48	18
Protuzakonito prebacivanje preko granice	191	157	84

Tabela 12: Statistički podaci o trgovini ljudima u Hrvatskoj

(Izvor: Ministarstvo unutarnjih poslova. Odjel za analitiku i razvoj, evidencija krivičnih djela i njihovih učinitelja)

Srbija je jedna od država koja ima specifičan problem sa trgovinom ljudima. Važno je naglasiti da se težim oblikom između ostalog, smatra i svaki slučaj trgovine ljudima koji je učinjen u okviru kriminalne organizacije⁹⁷ dok osnovni oblik obuhvata slučajeve u kojima to nema.

Kada smo naveli da ova država ima specifičan problem željeli smo da naglasimo da je riječ o državi u kojoj dominiraju oblici trgovinom ljudima unutar različitih kriminalnih organizacija.

⁹⁷ Ako je djelo iz stava 1. člana 111.b učinjeno prema više osoba, otmicom, prilikom vršenja službene dužnosti, u okviru kriminalne organizacije, na naročito svirep ili na naročito ponižavajući način ili je nastupila teška tjelesna povreda, učinitelj će se kazniti zatvorom od najmanje tri godine (stav 2). Ako je djelo iz stava 1. učinjeno prema maloljetnoj osobi ili je nastupila smrt oštećene osobe, kaznit će se zatvorom od najmanje pet godina (stav 3).

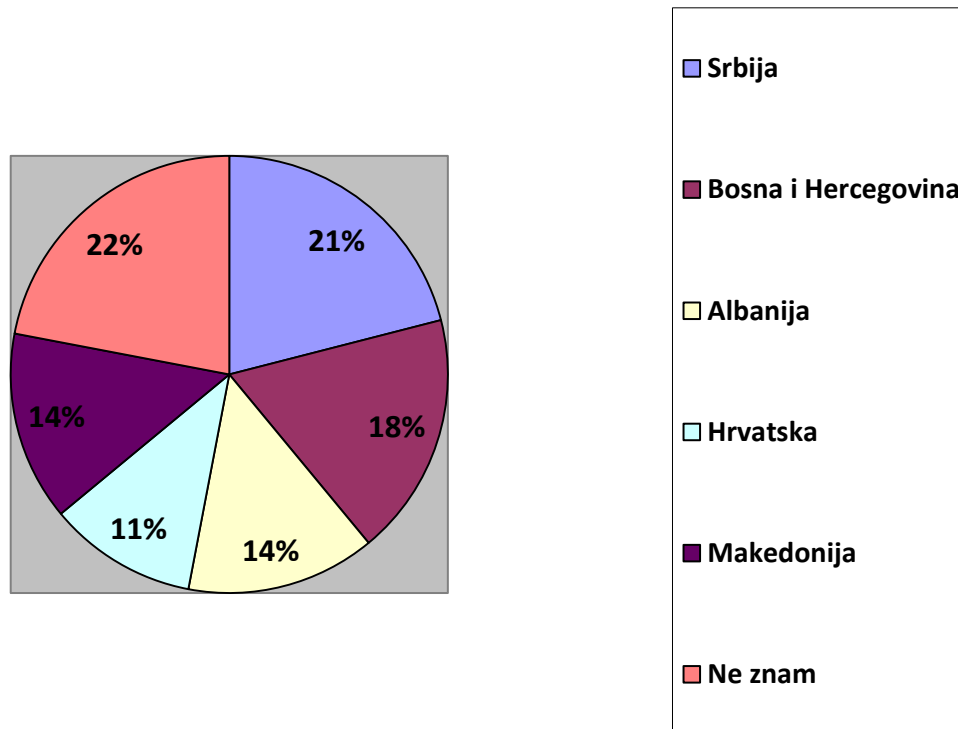
Slika 4: Borba protiv trgovine ljudima u Srbiji

(Izvor: Nacionalna Strategija za borbu protiv organizovanog kriminala u Republici Srbiji)

Trgovina ljudima je jedan od najvećih problema, kako u Srbiji tako i u drugim državama regiona. Ovaj fenomen je specifičan po tome što je veoma teško prepoznati i doći do počinitelaca ovakih djela.

Vratimo se na anketu provedenu u Bosni i Hercegovini. Na pitanje u kojoj državi su najzastupljenija djela organizovanog kriminala, dobili smo sljedeće odgovore:

- 21% stanovništva odgovorilo je da je to Srbija,
- 14% stanovništva odgovorilo je da je to Albanija,
- 18% stanovništva odgovorilo je da je to Bosna i Hercegovina,
- 11% stanovništva odgovorilo je da je to Hrvatska,
- 14% stanovništva je odgovorilo da je to Makedonija, i
- 22% stanovništva je odgovorilo da ne zna.

Šema 8: Anketa(Odgovor na pitanje: U kojoj državi su najzastupljenija djela organizovanog kriminala?)

Upravo zbog toga je Srbija razvila čitav tim za borbu protiv trgovine ljudima. Koliko je on uspješan bio do sada i koliko će biti u budućnosti, to će najbolje pokazati vrijeme. Ipak ono što je pohvalno je činjenica da je i Srbija shvatila ozbiljno ovaj problem te se uključila i traži potrebne mehanizme kako bi rasvijetlila ova krivična djela i dovela ih pred sud koji će utvrditi njihovu krivnju.

Krivična djela	1999		2000		2001		2002		2003	
Ubistvo – čl.47	402	171	415	149	400	238	404	214	415	177
Otmica – čl. 64	74	7	54	15	65	19	74	40	63	36
Nedozvoljena trgovina – čl. 147.	3.520	1.926	2.639	1.665	1.546	1.317	1.652	1.154	1.541	1.089
Teška krađa – čl.167.	8.476	2.941	9.844	2.811	9.512	2.937	6.596	3.009	5.543	2.971
Razbojnička krađa – čl.167	85	23	121	20	77	22	120	26	121	24
Razbojništvo – čl.168.	928	227	1.010	225	1.253	396	1.147	436	1.197	339
Teški slučaj razb. i razb. krađe – čl. 174.	256	112	315	145	334	294	384	229	431	187
Krađa vozila – čl.174.	1.364	346	1.182	349	1.229	349	1.000	326	908	409
Iznuda – čl. 180.	417	69	366	80	411	72	377	81	460	81
Zločinačko udruživanje – čl. 227.	13	0	0	1	0	2	1	1	59	1
Primanje mita – čl. 254.	58	33	64	31	85	38	101	47	94	22
Davanje mita – čl. 255.	74	21	105	29	68	34	174	41	122	20
Korupcija u organizaciji uprave – čl.255.a	0	0	0	0	0	0	25	0	18	1
Korupcija u javnim nabavkama – čl. 255.v	0	0	0	0	0	0	6	0	8	0

Tabela 13: Kretanje krivičnih djela organizovanog kriminala u Republici Srbiji

(Izvor: <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/> 15.04.2018.)

Radi suzbijanja krivičnih djela organiziranog kriminala navedenih u pomenutom zakonu u okviru MUP-a Republike Srbije obrazuje se posebna služba za suzbijanje organiziranog kriminala koja postupa po zahtjevu specijalnog tužitelja u skladu sa zakonom. Također, za izdržavanje zatvora određenog u krivičnom postupku, za u zakonu predviđena krivična djela organizovanog kriminala u Okružnom zatvoru u Beogradu obrazuje se posebna zatvorska jedinica.

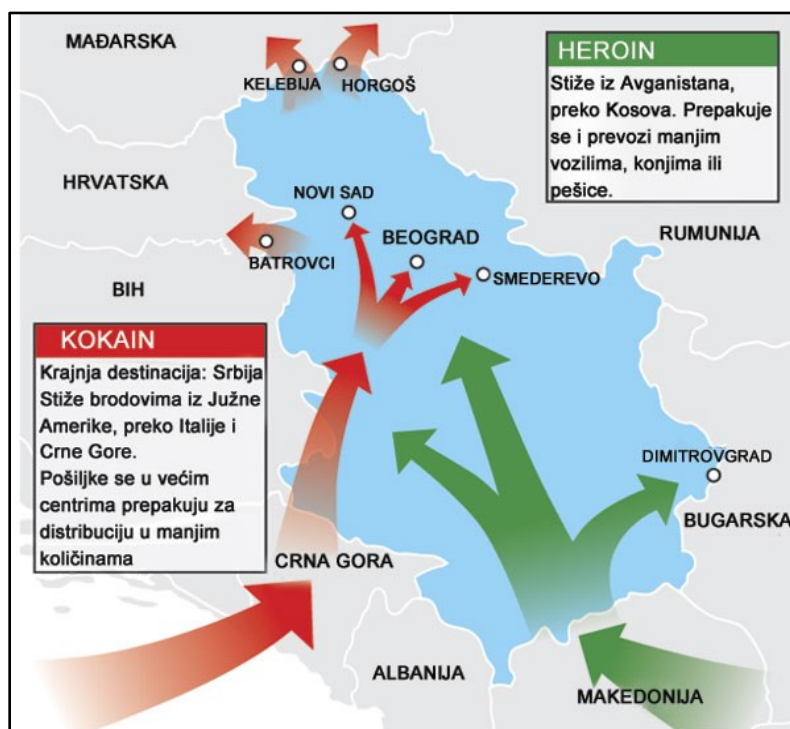
Grad	Broj grupa	Broj članova	Broj žena	Krijumčara droga	Nasilnički kriminalitet	Trgovina ljudima	Krađa vozila	Privredni kriminal
Beograd	13	312	5	9	2	2	2	1
Leskovac	5	46	0	2	0	1	2	0
Bor	2	13	0	1	0	1	0	1
Zaječar	3	17	0	1	0	1	1	0
N. Pazar	2	31	0	1	1	1	0	0
Kruševac	3	41	1	2	0	0	1	0
Jagodina	3	31	0	2	3	0	1	0
Kraljevo	3	18	0	2	0	0	1	0
Pirot	2	15	0	1	2	0	1	0
Niš	3	32	0	2	0	0	1	0
Kikinda	2	16	0	1	1	0	1	0
Pančevo	3	19	2	1	2	1	1	0
Zrenjanin	3	23	0	2	0	0	1	0
Valjevo	2	9	0	1	0	0	1	0
Subotica	2	21	0	1	1	0	10	0
Užice	2	13	0	2	1	0	1	0
Sombor	1	7	0	0	0	0	1	0
Vranje	3	21	0	1	3	1	1	0
Čačak	3	19	0	2	0	0	2	0
Požarevac	4	42	0	2	0	0	1	0
Kragujevac	3	31	0	2	0	0	1	0
Novi Sad	3	56	2	2	0	0	1	0
Sremska Mitrovica	3	23	0	1	2	1	1	1
Smederevo	2	15	0	1	2	0	3	0
Šabac	5	38	1	2	0	0	3	0
Kosovo	33	3.065	1.523	24	0	2	7	0
UKUPNO	113	4.074	1.534	68	22	11	34	3

Tabela 14: Postojeće kriminalne grupe u Srbiji

(Izvor: <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr> 25.04.2018.)

U navedenoj tabeli prikazan je broj kriminalnih grupa po gradovima-administrativnim centrima okruga, broj članova i vrste kriminalne djelatnosti pojedinih grupa, pri čemu treba imati u vidu činjenicu da se u nekim gradovima pojedine kriminalne grupe se bave sa više vrsta navedenih kriminalnih djelatnosti.

Na ovim prostorima organizirani kriminal je nesumnjivo prisutan, ispoljavajući se u raznim oblicima u privrednoj i vanprivrednoj djelatnosti, izazivajući niz negativnih posljedica. Dugo vremena nije bilo poželjno da se govori o postojanju organizovanog kriminala, što je svakako uticalo na slabiji rad nadležnih organa, na teškoće u identifikaciji njegovih pojava oblika i na povećanje tamne brojke krivičnih djela organiziranog kriminala. Stoga bi bilo veoma korisno da se posveti posebna pažnja istraživanju prisutnih pojava koje ukazuju na sumnju postojanja organizovanog kriminala i da rezultati istraživanja budu validna osnova za relevantna zaključivanja o postojanju i obimu organizovanog kriminala.

Slika 5: Trgovina drogom preko Srbije

(Izvor: <http://www.gs.gov.rs/lat/strategije-vs.html> 04.3.2018.)

Kosovska policija, uzimajući u obzir tendencije i opasnosti od različitih oblika organizovanog kriminala i teških zločina, identifikovala je potrebu da se razvije strateški dokumenat za procjenu trenutnih kretanja ili tendencija i procjenu budućih opasnosti od ovih oblika kriminala (SOCTA).

Kosovo je jedna od država koja ima problem sa drogom kao jednim od oblika organizovanog kriminala. To najbolje pokazuje i sljedeća tabela.

Vrsta droge	2012	2013	2014	2015
Marihuana	1238 kg	581 kg	738 kg	462 kg
Heroin	94,1 kg	24,2 kg	9,6 kg	9,6 kg
Kokain	7,4 kg	3,3 kg	21,1 kg	0,054 kg
Ekstazi	153	107	52	265
Biljke kanabisa	10584	1512	6930	2557
Sjemenke kanabisa	12508	1024	5165	141

Tabela 15: Trgovina drogom na Kosovu

(Izvor: Procjena rizika od teških zločina i organizovanog kriminala – SOCTA, 2014-2015. 11.3.2018)

Na osnovu tendencija i kretanja na globalnom i regionalnom nivou o prisustvu raznih vrsta sintetičkih droga, postoji sumnja da su ove vrste droga prisutne i u kriminalnom tržištu Kosova, međutim, na osnovu podataka sigurnosnih i zdravstvenih institucija, uključujući i nevladine organizacije, i dalje nastavljaju da preovladavaju obične droge kao što su heroin, kokain, marihuana, ekstazi. Na sljedećoj tabeli prikazana je količina zaplijene marihuane i uništavanje biljaka kanabisa koje su pronađene na različitim plantažama unutar teritorije Kosova.

Vrsta droge	2012	2013	2014	2015
Marihuana	1238 kg	581 kg	738 kg	462 kg
Biljke kanabisa	10.584	1512	6930	2557
Sjemenke kanabisa	12.508	1024	5165	141

Tabela 16: Zapljena marihuane, sjemenki kanabisa i uništavanje biljaka kanabisa u Republici Kosovu tokom perioda 2012 – 2015.

(Izvor:

http://www.kosovopolice.com/repository/docs/PROCENA_RIZIKA_OD_TESKIH_ZLOCINA_I_ORGANIZOVANOG_KRIMINALA_-_SOCTA,_2014-2015.pdf 12.3.2018.)

Kosovsko zakonodavstvo u ovom pogledu je neprestano napredovalo i Krivični zakon Kosova, koji je stupio na snagu 2013. godine je u skladu sa Međunarodnom konvencijom UN-a za borbu protiv organizovanog kriminala, kao i Palermkog protokola protiv trgovine ljudskim bićima iz 2000. godine. Prema Krivičnom zakonu izraz “trgovina ljudima ili trgovina ljudskim bićima” podrazumjeva regrutovanje, prijevoz, prebacivanje, skrivanje ili prihvatanje osoba putem prijetnje ili upotrebom sile ili drugih oblika prinude, otmicom, prijevarom, zloupotrebom vlasti ili zloupotrebom položaja ili davanje ili primanje novca ili koristi u cilju postizanja pristanka neke osobe koja ima kontrolu nad drugom osobom, u svrhu eksploatacije.

	2012	2013	2014	2015
Trgovina ljudskim bićima	34	38	28	24
Omogućavanje prostitucije	28	18	24	23
Druga djela trgovine ljudima	38	15	21	18

Tabela 17: Broj slučajeva koji su povezani sa krivičnim delima Trgovine ljudskim bićima tokom razdoblja 2012. - 2015.

(Izvor:

http://www.kosovopolice.com/repository/docs/PROCENA_RIZIKA_OD_TESKIH_ZLOCINA_I_ORGANIZOVANOG_KRIMINALA_-_SOCTA,_2014-2015.pdf 11.3.2018.)

Nemoguće je da ne pomenemo i Makedoniju, također jednu državu Jugoistočne Evrope koja je također prikrivena djelima organizovanog kriminala, te je svoje službene podatke o djelima istog prikazala kroz tabele.

	2001		2002		2003		2004		2005	
	Reg. kr. dj.	Pr. dj.	Reg. kr. dj.	Pr. dj.	Reg. kr. dj.	Pr. dj.	Reg. kr. dj.	Pr. dj.	Reg. kr. dj.	Pr. dj.
FALSIFIKOVANJE NOVCA	145	153	177	236	144	139	122	133	195	175
PRIMANJE MITA	20	20	13	13	4	5	15	15	14	16
PODMIČIVANJE	7	7	8	8	9	11	16	17	6	7
PRANJE NOVCA	-	-	-	-	-	-	-	-	40	87
KRIMINALNO UDRUŽIVANJE	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TRGOVINA LJUDIJMA	-	-	18	33	42	78	19	42	12	40
KRIJUMČARENJE MIGRANTIMA	-	-	-	-	-	-	21	28	35	61
ORGANIZOVANJE GRUPE ZA VRŠENJE DJELA TRGOVINE LJUDIMA	-	-	-	-	-	-	3	4	2	23
TRGOVINA DJECOM	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabela 18: Organizovani kriminal zabilježen u Makedoniji

(Izvor: <http://www.mvr.gov.mk/analiza/kriminal/18> 24.02.2018.)

Ni Makedonija nije izostavljena kada govorimo o trgovini drogom, već su podaci koje “Ministerstvo za unutrašnji radovi Republika Makedonija”⁹⁸ nudi zabrinjavajući. Tabela koja slijedi nam pokazuje da se broj zabilježenih slučajeva trgovinom droga iz godine u godinu povećava.

⁹⁸ Izvor: <http://www.mvr.gov.mk/> datum pristupa: 12.3.2018.

	2001		2002		2003		2004		2005	
	Reg. kr. dj.	Pr. kr. dj.	Reg. kr. dj.	Pr. kr. dj.	Reg. kr. dj.	Pr. kr. dj.	Reg. kr. dj.	Pr. kr. dj.	Reg. kr. dj.	Pr. kr. dj.
NEDOZVOLJENA PROIZVODNJA I STAVLJANJE U PROMET OPOJNE DROGE	287	400	216	307	306	412	298	407	292	335
OMOGUĆIVANJE KORIŠTENJA DROGE	61	70	66	71	100	105	78	90	98	105
UKUPNO	348	470	282	378	406	517	376	497	390	440

Tabela 19: Nedoželjena trgovina drogom u Makedoniji u period od 2001. do 2005. godine.

(Izvor: <http://www.mvr.gov.mk/analiza/kriminal/18> 12.3.2018)

U Crnoj Gori kontinuirano se preduzimaju mjere na izgradnji krivičnog sistema kao najefikasnijeg preventivnog i represivnog mehanizma kada je u pitanju borba protiv organizovanog kriminala. Međutim, analiza kriminalističke scene prema međunarodnim standardima je u postupku stvaranja, kao i određivanje specifičnih izazova kada je u pitanju organizovani kriminal. Krijumčarenje narkotika trenutno predstavlja najizraženiji oblik organizovanog kriminala u Crnoj Gori.

Kriminalne grupe iz Crne Gore koje su involvirane u promet narkotika karakteriše određeni stepen organizovanosti. Najznačajniju kategoriju predstavljaju crnogorski državljani uključeni u međunarodni lanac krijumčarenja narkotika, koji svoje aktivnosti planiraju i realizuju van granica Crne Gore.

Tokom 2010. godine učinjen je još jedan važan korak usvajanjem Strategije za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala 2010.-2014. i pratećeg Akcionog plana za sprovođenje strategije za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala za period 2010.-2012. Oblici organizovanog kriminala se ispoljavaju kroz ekstremno nasilje, krijumčarenje i trgovinu ljudima, krijumčarenje vozila, falsifikovanje novca i drugih sredstava plaćanja, visokotehnoški kriminal, krijumčarenje i trgovinu oružjem i eksplozivnim materijama, krijumčarenje akciznih roba, pranje novca povezanih sa koruptivnim krivičnim djelima zloupotreba službenog položaja,

primanje i davanje mita i dr. U cilju efikasne borbe protiv organizovanog kriminala obrazovana su posebna odjeljenja pri višim sudovima u Podgorici i Bijelom Polju koja sude za krivična djela organizovanog kriminala i korupcije.

TABELA SA PODACIMA ZA KRIVIČNA DJELA ORGANIZOVANOG KRIMINALA				
Period	01.01.2006– 31.12.2009.		Br.Prijave	Br.lica
				UKUPNO:
		Odvačaj krivične prijave	1	1
		Ustupljene krivične prijave	13	56
		Podnijeto zahtjeva za sprovođenje istrage	40	277
		Podignuto optužnica nakon sprovedene istrage	34	246
		Istražni postupak u toku	2	20
		Istraga Završena – spisi dostavljeni tužiocu na odluku u roku od 15 dana	2	10
		Obustava istrage	1	5
		Neposredna optužnica	-	-
		Predmeti u kojima je optužba riješena	23	137
		Predmeti u kojima optužba nije riješena	11	77
		Riješeno na drugi način – svjedok saradnik	1	1
		POSTUPAK PO PRAVLNIM LJEKOVIMA	Br.predmeta	Br.lica
		ŽALBE TUŽIOCA	20	91
		Postupak po žalbi okončan	13	56
		Postupak po žalbi nije okončan	7	35
		Žalba uvažena	6	28
		Žalba odbijena	7	28
		Pravosnažne presude	12*	59

Tabela 20: Djela organizovanog kriminala zabilježena u Crnoj Gori

(Izvor: <http://www.mans.co.me/wp-content/upload/strategija2010-2014.pdf> 25.02.2018)

4.2. Mjere država u regionu s ciljem spriječavanja organizovanog kriminala

Kroz cijelokupan rad nastojimo ukazati na posljedice koje organizovani kriminal može i proizvodi kroz djela kroz koja se ispoljava. Ono što je cilj ovog rada jeste definisati organizovani kriminal i predstaviti jasnu sliku o tome koliko je zapravo opasan predmet ovog istraživanja, te ukazati na neophodnost saradnje ne samo država u regionu, već i na globalnom planu.

Obim ispoljavanja organizovanog kriminala zavisi od konkretnih društvenih odnosa koji ga determiniraju, kao i od aktivnosti nadležnih organa na njegovom spriječavanju i otkrivanju. U vrijeme provođenja preventivnih akcija, organizovani kriminal je u pojedinim djelatnostima smanjen, naročito u odnosu na krijumčarenje droga, oružja, municije i druge vrijedne robe, krađe i krijumčarenja vozila i nasilnički kriminal, dok je samo provođenje preventivnih mjera imalo

znatan efekat u odnosu na vršenje drugih kriminalnih djelatnosti. Ono što države u regionu mogu poduzeti protiv ovakvog oblika kriminalnog udruživanja jeste sankcionisati sve aktivnosti koja se smatraju djelima organizovanog kriminala kroz krivične zakone, potpomognuti regionalnom saradnjom kao ključnim elementom za ostvarivanje ovakvih mjera.

Cilj nam je ukazati koliko su bitne preventivne mjere u slučaju organizovanog kriminala i kao takve se manifestuju na različite načine i na različite načine suzbijaju ovu negativnu društvenu pojavu.

Prema Dobovšku savremeni model nacionalne sigurnosti morao bi, pored zahtjeva savremenog doba, posebnu pažnju posvetiti problemu organizovanog kriminala.⁹⁹ Pristup zasnovan na naučnim osnovama podrazumijeva prethodno istraživanje etiologije organizovanog kriminala i potom njegovu procjenu i prognozu, što omogućava njegovo potpunije sagledanje i efiksnije suzbijanje.

Aktuelni uvjeti upućuju na potrebu formiranja kriminalističko-obavještajne analitike pri MUP-u, jer bi to dovelo do prikupljavanja i obrade podataka na jednom mjestu, što bi se odrazilo i na veći stupanj samostalnosti i operativnosti.

Izmjenama i dopunama Zakona o krivičnom postupku kojima bi istraga iz nadležnosti suda prešla u nadležnost javnog tužitelja i policije, omogućilo bi se kraće trajanje prethodnog krivičnog postupka, odnosno, potpunu primjenu načela brzine i operativnosti, što bi dovelo do blagovremenog prikupljavanja relevantnih dokaza, a samim tim i do efikasnijeg gonjenja učinitelja krivičnih djela organizovanog kriminala. (Petrović, Peršak, 2007:299,300).

⁹⁹ Šire u „Mjesto i perspektive kriminalističkih nauka i kriminalističke profesije“, Fakultet kriminalističkih nauka, Sarajevo, Dobošvek Bojan

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Problem organizovanog kriminala je prisutan u svim zemljama svijeta kao i u zemljama regiona. On obuhvata sve oblike kriminalnih aktivnosti koje su usmjerene protiv ekonomskog sistema nacionalnih struktura vlasti i njihovog funkcionisanja. Organizovani kriminal je pored terorizma jedan od najvećih svjetskih izazova. On nema jedinstvenu definiciju, stoga treba razlikovati krivičnopravne definicije od kriminoloških i socioloških definicija organizovanog kriminala.

Specifičnosti organizovanog kriminala su njegova prikrivenost (velika tzv. tamna brojka), jer su i djelo i počinitelji u vrijeme izvršenja neotkriveni. Iz tog razloga se generira vremenski razmak od počinjenja do uočavanja djela.

Uočeno je da ti počinitelji, koristeći svoje svojstvo i načelnu ovlast za poduzimanje čitavog niza legalnih radnji, upuštaju se u kriminalnu aktivnost unutar sistema privrede i ne samo privrede, nego i šire i kao takvi razaraju sam sistem iznutra, rukovodeći se isključivo ličnim interesima profita.

Ciljevi koje je potrebno postići, odnosno kojima trebamo težiti u ostvarivanju prevencije na suzbijanju organizovanog kriminala, odnose se na jačanje uloge kontrolnih i nadzornih mehanizama, pogotovo treba vršiti pojačan nadzor i kontrolu državne granice, sistema koji imaju funkciju suzbijanja carinskih prevara, nanošenja štete državnom proračunu, spriječavanju pranja novca i poduzimanja mjera protiv korupcije.

Prevencija treba obuhvatiti proučavanje, identifikaciju novih područja djelovanja organizovanog kriminala, te poduzimanje potrebnih mjera i radnji da bi se takvo djelovanje spriječilo. Na osnovu kvalitetnih procjena potrebno je odrediti prioritete, kako na nacionalnoj

razini tako i šire prema transnacionalnim asocijacijama zaduženim za suzbijanje organizovanog kriminala.

Dosadašnja praksa ukazuje na činjenicu da kriminalne radnje iz oblasti organizovanog kriminala iz dana u dan postaju sve više profitabilnije i sofisticiranije. Krivično-pravni sistem je uslovljen različitim modalitetima, te kao takav postaje manje efikasan u borbi protiv složenih oblika kriminala. Stoga treba težiti da se krivičnopravni sistem u državama u regionu, u narednom periodu harmonizira i unificira shodno evropskim standardima, kako bi bili efikasni u borbi protiv svih oblika kriminala.

Ekspanzija kriminala za posljedicu ima slabljenje cjelokupnog državnog sistema: smanjivanje ekonomske moći, razvoja društva, te stvaranja siromaštva većeg broja stanovništva, bogaćenja kriminalaca i stvaranja nesigurnog ambijenta. U cilju donošenja efikasne kriminalne politike na nivou BiH, Srbije, Crne Gore, Makedonije, Albanije, Slovenije, Hrvatske, te Kosova smatramo da bi trebalo promijeniti odnos između preventivnih i represivnih mjera.

Naime, davanje apsolutne prednosti preventivnim mjerama u borbi protiv kriminala u odnosu na represivne mjere, a posebno na kazne u dosadašnjoj praksi koje nisu pokazale rezultate.

Organizovani kriminal kakav danas poznajemo je usmjeren na ilegalno sticanje dobiti. Savremene dobro organizirane grupe djeluju poput trgovačkih društava. Današnje dobro organizovane mreže kriminalaca sve su čvršće, fluidnije i dostižu transnacionalni karakter te se svakodnevno popunjavaju novim ljudstvom u cilju zadovoljenja kriminalne ekonomije.

Djelovanje na suzbijanju organizovanog kriminala nije i ne smije biti obaveza samo zakonski nadležnih službi, već treba biti društvena akcija najširih razmjera u koju će se uključiti

multidisciplinarno i internacionalno sva državna tijela, kao i privredni subjekti, nevladina udruženja, građani koji će djelovati kako na lokalnom tako i na međunarodnom nivou.

Ovdje je akcenat na društvu, odnosno građanima koji su nosioci društva. Kroz izradu ovog rada smo zaključili da je svijest o ovom problemu našeg stanovništva veoma mala što predstavlja jedan od ključnih problema. Nestabilan društveni sistem i needukovano stanovništvo je savršena podloga za uspostavu i razvoj krivičnih djela okarakterisanih kao djela organizovanog kriminala.

Druga karika ovog lanca je saradnja država u regionu. Zašto se konstantno potencira saradnja i zašto je jedno od najdužih poglavlja u ovom radu?

Upravo zbog toga što je to ključan dio ovog lanca. Ukoliko ne postoji stabilna saradnja država Zapadnog Balkana definisana kroz multilateralne ili bilateralne sporazume, djela organizovanog kriminala je nemoguće pratiti zbog širenja korijenja, odnosno prodiranja kroz sistem nekoliko država.

To je ono što smo željeli definisati kroz ovaj rad, a to je ukazati na činjenicu da je organizovani kriminal neograničen i da ga je nemoguće obilježiti granicama jedne države. Redovnim, potpunim i blagovremenim razmjenama informacija na državnom, regionalnom i lokalnom nivou, što ranijim otkrivanjem i cirkuliranjem novih trendova, uspješno se dolazi do potrebnih podataka u cilju poduzimanja odgovarajućih mjera u suzbijanju organizovanog kriminala.

SKRAĆENICE

BD BiH	–	Brčko distrikt Bosne i Hercegovine
BiH	–	Bosna i Hercegovina
CDKOS	–	Centar za demokratsku kontrolu Oružanih snaga
CK	–	Carina Kosova
čl.	–	članak
EFTA	–	Evropska zona slobodne trgovine
EUROPOL	–	Policajska agencija EU
EUROSTAT	–	Statistički zavod EU
FBiH	–	Federacija Bosne i Hercegovine
FOO	–	Finansijsko-obavještajno odjeljenje
FOO BIH	–	Finansijsko-obavještajno odjeljenje Bosne i Hercegovine
FOO SIPA	–	Finansijsko-obavještajno odjeljenje Državne agencije za istrage i zaštitu
GP	–	Granična policija
GP BiH	–	Granična policija Bosne i Hercegovine
INTERPOL	–	Međunarodna policijska organizacija
Itđ.	–	I tako dalje
JIE	–	Jugoistočna Evropa
KAJB	–	Kosovska akademija za javnu bezbjednost
KD	–	Krivično djelo
KIO	–	Kriminalističko-istražni odjel
KZ	–	Krivični zakon
KZ BD	–	Krivični zakon Brčko Distrikta
KZ BIH	–	Krivični zakon Bosne i Hercegovine
KZ FBiH	–	Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine

KZ RS – Krivični zakon Republike Srpske

NATO – Sjevernoatlantski vojni savez

NFRJ – Narodna Federativna Republika Jugoslavija

NN – Nezavisne novine

npr. – naprimjer

ODAM – Odjeljenje za državljanstvo, azil i migracije

OSA – Obavještajno-sigurnosna agencija

OSCE – Organizacija za evropsku sigurnost i saradnju

POOK – Odjeljenje za organizirani kriminal, privredni kriminal i korupciju

RBiH – Republika Bosna i Hercegovina

RS – Republika Srpska

RH – Republika Hrvatska

SAD – Sjedinjene Američke države

SFRJ – Socijalistička Federativna Repulika Jugoslavija

SIPA – Državna agencija za istrage i zaštitu

Sl. novine/glasnik – Službene(i) novine/glasnik

SOCTA – Procjena rizika (opasnosti) od teških zločina organizovanog kriminala

st. – stav

tzv. – takozvani

UN – Ujedinjene nacije

USKOK – Državno odvjetništvo za korupciju i organizovani kriminal

ZKP BD – Zakon o krivičnom postupku Brčko Distrikta

ZKP FBiH – Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine

ZKP RS – Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske

LITERATURA

a) Knjige i monografije

1. Abadinski, Howard (1988), *Organized Crime*, Nelson Hali, Chikago
2. Abazović, D. Mirsad (2012), *Državna bezbjednost*, Izmjenjeno i dopunjeno izdanje, Sarajevo, Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije,
3. Albanese, S. Joshep (2000), *The Causes of Organized Crime*, Journal of Contemporary Criminal Justice, Thousand Oaks.
4. Association of Firearm and Toolmark Examiners Glossary (1994), 3rd Edition,
5. Azinović, Vlado (2012), *Uvod u studije terorizma*, Fakultet političkih nauka, Sarajevo
6. Bejatović Sintia (2003), *Kriminalistika – metodika II*, Policijska akademija, Beograd
7. Beridan, Izet (2008), *Politika i sigurnost*, Fakultet političkih nauka, Sarajevo,
8. Bošković, Goran (2005), *Pranje novca*, Beosing, Beograd
9. Bošković, Mićo (2000), *Kriminalistika – metodika II*, Policijska akademija, Beograd
10. Bošković, Mićo (2003), *Transnacionalni organizovani kriminal*, Policijska akademija, Beograd
11. Bošković, Mićo (2004), *Organizovani kriminalitet i korupcija*, Visoka škola unutrašnjih poslova, Banja Luka
12. Bošković, Mićo, Skakavac, Zdravko (2009), *Organizovani kriminalitet (karateristike i pojavni oblici)*, Novi Sad
13. Bošković, Milo (2002), *Socijalna patologija*, Pravni fakultet, Novi Sad
14. Bubalović, Tadija (2003), *Krivični zakoni Federacije Bosne i Hercegovine*, Sarajevo
15. Čirić, Jovan (2004), *Ljudska prava u sjenci organiziranog kriminaliteta*, Fond za odbranu društva, Beograd
16. Čirić, Jovan (2005), *Država i organizovani kriminal*, Sociološki pregled, Beograd
17. Collins, Alan (2010), *Suvremene sigurnosne studije*, Politička kultura, Zagreb
18. Cvrtila, Vlatko, Tatalović, Siniša (2010), *Regionalna sigurnost i multilateralna suradnja: Republika Hrvatska i Jugoistok Europe*, Centar za međunarodne i sigurnosne studije Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb
19. Dobošvek, Bojan (2001), *Mjesto i perspective kriminalističke nauke i kriminalističke profesije*, *Kriminalističke teme*, Fakultet kriminalističkih nauka, Sarajevo
20. Dobošvek, Bojan (2006), *Transnational Organised Crime in the Western Balkans*, First Annual Conference on Human Security Terrorism and Organized Crime in the Western Balkan Region, Ljubljana
21. Đukić, Stanimir (2012), *Aktuelno stanje korupcije u Republici Srbiji*, Časopis: Godišnjak Univerziteta EDUKONS, Fakultet Poslovna ekonomija, Sremska Kamenica
22. Emmers, Ralf, Sarah, Teo (2018), *Security Strategies of Middle Powers in the Asia Pacific*, MUP, Academic
23. Grupa autora (2005), *Organizovani kriminalitet (stanje i mjere zaštite)*, Policijska akademija, Beograd
24. Gunaranta, Rohan (2001), *Transnational Tureats in the post-cola Warera*, *Jane'sIntelligence Review (1)*

25. Hartung, William (2012), *Uvod u studije bezbjednosti*, Službeni glasnik Beograd
26. Ibrahimagić, Omer (1999), *Supremacija Bosne i Hercegovine nad entitetima*, Sarajevo
27. Ibrahimagić, Omer, Kurtćehajić, Suad (2007), *Politički sistem Bosne i Hercegovine*, Sarajevo
28. Ibraković, Dželal (2008), *Socijalna ekologija i prevencija katastrofa*, Fakultet političkih nauka
29. Ignjatović, Đorđe (1998), *Organizovani kriminalitet*, Policijska akademija, Beograd
30. Jessup, Phillip (1956), *Transnational Law*, Prentice Hall, New York
31. Klasens, Rože (2006), *Spriječavanje pranja novca*, Udruženje banaka Srbije, Beograd
32. Korajlić, Nedžad (2012), *Istraživanje krivičnih djela*, Sarajevo
33. Krstić, Ivana (2008), *Ujedinjene nacije*, Pravni fakultet, Beograd
34. Krešić, Andrija, Vujičić, Radislav (1977), *Država i politika*, Glas Slavonije, Osijek
35. Kuljača, Rajko (2007), *Pranje novca kao oblik prikrivanja nezakonito stečenih prihoda*, NBP, Kriminalističko policijska akademija, Beograd
36. Lazić, Mladen (1995), *Pristup kritičkoj analizi pojma tranzicije*, Filozofski fakultet, Beograd
37. Luković, Vasilije (1999), *Bezbjednost i odbrana demokratskih društava*, Sarajevo
38. Masleša, Ramo (1999), *Policija (organizacija i funkcioniranje u demokratskom društvu)*, Svjetlost, Sarajevo
39. Milajković, Saša (2009), *Suprotstavljanje trgovini ljudima i krijumčarenju migranata*, Službeni glasnik, Beograd
40. Modly, Duško, Petrović, Borislav, Korajlić, Nedžad (2004), *Uvod u kriminalistiku*, Sarajevo
41. Steve, Morison (2003), *Prilaženje organizovanom kriminalu: Gde smo sada i šta radimo?*, Australijski instirut za Kriminologiju
42. Pavišić, Berislav, Veić, Petar (1998), *Komentar kaznenog zakona*, MUP Republike Hrvatske, Zagreb
43. Pedić, Željko (2010), *Nefinansijski sektor i samostalne profesije u kontekstu spriječavanja pranja novca*, Pravni fakultet, Rijeka
44. Pejanović, Mirko (2005), *Politički razvitak Bosne i Hercegovine u postdejtonskom periodu*, TKD Šahinpašić, Sarajevo
45. Petrović, Borislav (1999), *Pitanje europske sigurnosti kao faktor ulaska Bosne i Hercegovine u Vijeće Europe*, Zbornik radova, Pravni fakultet, Sarajevo
46. Petrović, Borislav (2004), *Narkokriminal*, Pravni fakultet, Sarajevo
47. Petrović, Borislav, Meško, Gorazd (2004), *Kriminologija*, Pravni fakultet, Sarajevo
48. Petrović, Borislav, Meško, Gorazd (2008), *Kriminologija*, Pravni fakultet, Sarajevo
49. Petrović, Borislav, Peršak, Nina (2007), *Sigurnost i suradnja kao reakcija na organizirani kriminalitet u Srednjoj i Jugoistočnoj Europi*, Zbornik radova, Sarajevo
50. Piccarelli, John (2008), *Transnational Organized Crime*, Transnational Crime and Corruption Center, American University
51. Prlenda, Antonio (2003), *Kriminalitet i regionalna sigurnost*, Kriminalističke teme, Fakultet kriminalističkih nauka, Sarajevo

52. Radović, Nenad, Đurđević, Zoran, Lalić, Velibor (2014), *Trgovina ljudima kao kriminalna aktivnost organizovanih kriminalnih grupa*, Kriminalistička policijska akademija, Beograd
53. Robertson, Geoffrey (2006), *Crimes Against Humanity*, Penguin, New York
54. Rodin, Davor (1999.): *Globalizam: nastavak moderne ili nova paradigma?*, Politička misao
55. Rug, Lucein (1992), *Forensic Firearms Evidence*, 1st edition
56. Saferstein, Richard (1998), *Criminalistics An Introduction to Forensic Science*, New Jersey
57. Savić, Dragan (2012), *Ilegalno trgovanje oružjem*, Visoka policijska škola, Zagreb
58. Savjet Evrope (2015), *Borba protiv korupcije – osnovni pojmovi*, Direktorat za ljudska prava i vladavinu prava, Strazbur
59. Seizović, Zarije (2016), *Međunarodno humanitarno pravo*, Sarajevo
60. Smajić, Mirza (2010), *Organizovani kriminal u Bosni i Hercegovini – tranzicijske dileme*, Fakultet političkih nauka, Sarajevo
61. Smajić, Mirza (2012), *Evolucija koncepta ljudske sigurnosti u savremenim sigurnosnim studijima*, Sarajevski žurnal za društvena pitanja (jesen/zima 2012), Fakultet političkih nauka
62. Smajić, Mirza (2014), *Transnacionalni organizovani kriminal kao sigurnosna prijetnja suvremenim uvjetima (sa posebnim osvrtom na BiH)*, naučni rad, Fakultet političkih nauka
63. Spiel, Robert (2000), *Art theft and forgery investigation*. Springfield (Illinois) : Charles Thomas
64. Termiz, Dževad (2009), *Metodologija društvenih nauka*, NIK Grafit Lukavac
65. Termiz, Dževad (2014), *Specifičnosti metodologije istraživanja u bezbjednosnoj djelatnosti*, Sarajevo
66. Tor, Robert (2001), *Droge – dugo putovanje kroz noć*, Promoter zdravlja d.o.o. Zagreb
67. Turek, Franjo (1999), *Globalizacija i globalna sigurnost*, Nakladnik, Varaždin
68. Veselica, Vladimir, Vojnić, Dragomir (2000), *Europske zemlje u tranziciji na pragu XXI stoljeća. Gdje je Hrvatska - Quo Vadis Croatia*, Zagreb
69. Vesić, Dobrica (2008), *Ekonomska i politička komponenta korupcije i pranja novca*, MP4, Beograd
70. Vukadinović, Radovan (1998), *Međunarodni politički odnosi*, Barbat, Zagreb
71. Vukadinović, Radovan (1999), *Sigurnost na jugoistoku Evrope*, Interland, Varaždin
72. Vukadinović, Radovan (2004), *Politika i diplomacija*, Politička kultura, Zagreb
73. Wilkinson, Paul (2002), *Terorizam protiv demokracije*, GM, Zagreb
74. Zbornik radova (2007), *Sigurnost i suradnja kao reakcija na organizirani kriminalitet u Srednjoj i Jugoistočnoj Europi*, Sarajevo

b) Zakonski propisi

1. Krivični zakon Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, br. 40/15

2. Zakon o oružju i municiji, Službene novine Republike Srbije, br. 67/93, 44/98, 39/2003
3. Zakon o zaštiti osoba i imovine, Narodne novine Republike Hrvatske, 83/2006
4. Zakon o društvenoj samozaštiti SR BiH, Sl. list SR BiH, br. 26-1986.
5. Zakon o unutrašnjim poslovima Federacije Bosne i Hercegovine, (Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine), broj 1/96. godine
6. Zakonska i podzakonska akta

c) Dokumenti

1. Nacionalni plan za borbu protiv organiziranog kriminaliteta, Vlada RH, 30. septembar 2004,
2. Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja ljudima, Vlada RH, Nacionalni odbor za suzbijanje trgovanja ljudima, Zagreb 2002
3. Statistički izvještaj Državnog odvjetništva, Ministarstva unutarnjih poslova, Statističkog ureda RH, USKOK-a
4. Communication from the Commission to the Council and to the European Parliament: Strategy Paper of the European Commission on progress in the enlargement process, Bruxelles, 6.10.2004
5. Evropska konvencija o izručenju NN MU, 14/94 i dva Protokola uz nju NN-MU, 14/94,
6. Evropska konvencija o suzbijanju terorizma i Protokol uz nju, NN-MU 12/02,
7. Evropska konvencija o uzajamnoj sudskoj pomoći u krivičnim stvarima, NN-MU, 4/99 i dodatni Protokol uz ovu Konvenciju, NN-MU, 4/99
8. Građanskopravna konvencija o korupciji, NN-MU, 6/03
9. Jedinствена konvencija o drogama i Protokol uz tu Konvenciju, Službeni list-SI.1.SFRJ, 40/73
10. Konvencija VE o zaštiti tajnosti i automatskoj obradi podataka, NN-MU 6/05, 12/05
11. Konvencija o suzbijanju transnacionalnog organiziranog kriminaliteta s Protokolima, NN-MU 14/02

d) Internet izvori

1. Bilateralni sporazumi, Leksikon, (datum pristupa: 18. 5. 2018.)
<<http://www.poslovni.hr/leksikon/bilateralni-sporazumi-247>>
2. CENTO (datum pristupa: 18.5.2018.)
<<<https://www.hrleksikon.info/definicija/cento.html>>
3. Feudalizam u novom obličju, Ogledi o klijentelizmu, korupciji, organizovanom kriminalu i pokušajima reforme, (datum pristupa: 26. 01. 2018.)
<<http://www.osce.org/sr/serbia/35968?download=true>>

4. Institut za pravo i finansije (datum pristupa: 20. 12. 2017.)
<<http://ipf.rs/organizovani-kriminal/>>
5. Konvencija UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (datum pristupa: 21.5.2018).
<https://www.paragraf.rs/propisi_download/zakon_o_potvrđivanju_konvencije_uje_dinjenih_nacija_protiv_transnacionalnog_organizovanog.pdf>
6. Odnos organizovanog kriminaliteta u krivičnompravnom i saučesništva (datum pristupa 25. 01. 2018.) <<http://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0354-8872/2014/0354-88721403001S.pdf>>
7. Organizovane kriminalne grupe kao subjekti ugrožavanja bezbjednosti, Ministarstvo odbrane Republike Srbije, (datum pristupa 12. 11. 2017.) <<http://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0354-8872/2014/0354-88721403135J.pdf>>
8. Strategija Bosne i Hercegovine za borbu protiv organizovanog kriminala, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, (period 2009-2012), Sarajevo, 2009, (datum pristupa: 30. 01. 2018.), <<http://www.msb.gov.ba/docs/strategija2.pdf>>
9. Studija o organizovanom kriminalu u Bosni i Hercegovini, Centar za sigurnosne studije, Sarajevo, 2014 (datum pristupa: 18. 12. 2017.), <http://css.ba/wp-content/uploads/2011/06/OrganizKrim_BHS.pdf>
10. Univerzitet u Beogradu, Terorizam, organizovani kriminal i bezbjednost (datum pristupa: 11. 11. 2017.) <<http://www.bg.ac.rs/sr/studije/studije-uni/terorizam.php>>
11. Ministarstvo unutrašnjih poslova Crne Gore (datum pristupa: 12. 3. 2018.)
<<http://www.mup.gov.me/ministarstvo>>
12. Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije (datum pristupa: 15. 02. 2018.)
<<http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/>>
13. Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske (datum pristupa: 21. 02. 2018.)
<<https://www.mup.hr/>>
14. Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Kosovo (datum pristupa: 21. 02. 2018.)
<<https://www.mup.hr/>>
15. Ministerstvo za vnatrašni raboti Republika Makedonija (datum pristupa: 15. 02. 2018.) <<http://www.mvr.gov.mk/>>

IZJAVA O PLAGIJARIZMU

Kao student magistarskog studija na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Sarajevu potpisujem izjavu da sam upoznat sa Zakonom o visokom obrazovanju Kantona Sarajevo i Etičkom kodeksu Univerziteta u Sarajevu.

Ovom izjavom potvrđujem da sam magistarski rad napisao samostalno i koristeći se isključivo navedenom bibliografijom, te da ovaj rad nije korišten pri bilo kakvom drugom ocjenjivanju.

Suglasan sam da jedan primjerak mog rada bude javno dostupan preko biblioteke Fakulteta političkih nauka.

Mjesto/datum _____

Potpis _____